

Jannica Savilampi

KUVAKIRJOJEN KÄYTTÖ LASTEN HOITOTYÖSSÄ

Hoitotyön koulutusohjelma

2016

KUVAKIRJOJEN KÄYTTÖ LASTEN HOITOTYÖSSÄ

Savilampi, Jannica
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Hoitotyön koulutusohjelma
Marraskuu 2016
Ohjaaja: Liimatainen-Yläne, Elina
Sivumäärä: 40
Liitteitä: 5

Asiasanat: leikki-ikäiset, tarinat, sadut, lukeminen, ehkäiseminen

Tämän projektiluontoisen opinnäytetyön tarkoituksena oli suunnitella, toteuttaa ja arvioida lukutuokioita lapsipotilaille lastenosastolla ja lastenpoliklinikoilla. Tarkoituksena oli myös tehdä ohjelehtinen ja kirjalista, josta sekä työn tilaaja, että lasten vanhemmat saavat tietoa satujen ja tarinoiden merkityksestä lapselle sekä tavallisista lastensairauksista ja sairaalapelkoihin liittyvistä kuvakirjoista.

Opinnäytetyöni tavoitteena on lapsen turvallisuuden tunteen luominen sairaalaympäristössä sekä positiivisten mielikuvien luominen lapsille. Aikuinen voi käsitellä yhdessä lapsensa kanssa sairaalaan menoa, sairaalakokemuksia tai lapsen sairautta kirjalistaan mainittujen kirjojen avulla.

Osallistuin Satakunnan keskussairaalan lastenosaston osastotunnille 25.8.2016, jonka tavoitteena oli kertoa leikin-menetelmästäni ja leikkipäivien sisällöstä. Leikkipäiviin sisältyi lukutuokiot, jotka järjestettiin 29.8.2016 ja 31.8.2016 lastenosastolla ja poliklinikoilla. Leikkipäivien jälkeen totesin, että lapset, jotka osallistuivat lukutuokioon, vaikuttivat ainakin sillä hetkellä tyytyväisiltä ja iloisilta. Välillä oli häiriötekijöitä, jotka katkaisivat lapsen keskittymisen, jolloin lukuhetkeä ei voitu viedä alusta loppuun asti. Osastotunnille osallistuvien hoitajien palautteen perusteella voitiin todeta aiheen olevan tärkeä ja hyödyllinen.

Lapsipotilaita hoitava henkilökunta sekä lasten vanhemmat voivat hyödyntää kirjalistaan kerättyjä sairaala-aiheisia kuvakirjoja valmistamalla lasta sairaalahoitoon, mutta myös käsitellä hänen sairaalokokemuksiaan. Laatimassani kirjalistassa on myös lastensairauksiin liittyviä kuvakirjoja, joiden avulla voidaan yhdessä lapsen kanssa läpikäydä hänen sairauttaan.

USING PICTURE BOOKS IN CHILDREN'S NURSING

Savilampi, Jannica
Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in Nursing
November 2016
Supervisor: Liimatainen-Yläne, Elina
Number of pages: 40
Appendices: 5

Keywords: children ages 2 through 6, stories, fairy tales, reading, prevention

The objective of this project-based thesis is to plan, establish and assess reading sessions for children in children department and children polyclinics. The purpose was also to make instruction booklet and list of books of which both the thesis orderer and children's parent's gets information about the meaning of fairy tales and stories for children about the common children illness and picture books related to hospital fears.

The goal of this thesis is to create a safe feeling for children in hospital surroundings and positive image for children in hospital. An adult can deal together with child about going to hospital, hospital experiences or child illness with help of books mentioned in the book list.

I took part in children's department ward session on the twenty-fifth August, 2016 in Satakunta Central Hospital. The goal was to tell about my playing-method and play days contents. The play days contained reading sessions that were arranged on twenty-ninth and thirty-first August, 2016 in children department and children polyclinics.

After the play days, I noted that children whom took apart in reading session contributed pleased and happy at least at that moment. Occasionally there were distractions that interrupted child's concentration when the reading moment could not take from beginning to end. Because of the feedback coming from the nurses who took apart on the ward session it was possible to note that the subject was important and useful.

The personnel who take care of the children patients and the children's parents can use hospital-related books that I have mentioned in the book list when they prepare children to hospital care but also to deal with child hospital experiences. In the book list that I made is also picture books related to children's illness and with the books it is able to go through children illness together.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	5
2 PROJEKTI MENETELMÄNÄ	6
3 PROJEKTIN TARKOITUS JA TAVOITTEET.....	7
4 YHTEISTYÖNTAHON KUVAUS	8
5 TARINOIDEN JA SATUJEN KÄYTTÖ LASTEN HOITOTYÖSSÄ.....	9
5.1 Satujen käyttö traumaattisten kokemusten yhteydessä	10
5.2 Sadun terapeuttisuus	11
5.3 Kuvat kirjassa.....	12
5.4 Yhteiset lukuhetket	13
6 LAPSEN VALMISTAMINEN SAIRAALAHOITOON, TUTKIMUKSIIN JA TOIMENPITEISIIN	14
6.1 Lasten hoitotyön periaatteet	14
6.2 Lasten sairaalahoidon standardit.....	15
6.3 Leikin merkitys sairaalahoidossa.....	17
6.4 Leikki-ikäisen valmistaminen tutkimuksiin.....	18
6.5 Sairaalapelot ja niiden ehkäiseminen.....	19
7 2-6 VUOTIAAN LAPSEN KASVU JA KEHITYS.....	21
7.1 Kognitiivinen kehitys.....	21
7.2 Sosiaalinen kehitys.....	22
7.3 Leikin merkitys lapsen kehitykselle.....	23
8 PROJEKTIN AIKATAULU JA SUUNNITTELU.....	24
8.1 Projektin aikataulu	25
8.2 Kirjalistan ja ohjelehtisen suunnittelu.....	26
8.3 Osastotunnin ja lukutuokioiden suunnittelu.....	27
9 PROJEKTIN TOTEUTUS	28
9.1 Kirjalistan ja ohjelehtisen toteutus.....	28
9.2 Osastotunnin ja leikkipäivien lukutuokioiden toteutus.....	29
10 PROJEKTIN ARVIOINTI	33
10.1 Projektiluontoisen opinnäytetyön toteuttamisen arviointi	33
10.2 Leikkipäivien toteutusten arviointi	34
11 POHDINTA.....	36
LÄHTEET	39
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Oma opinnäytetyöni on osaprojekti suurempaan leikin merkitykseen liittyvään hankkeeseen, johon liittyy oman opinnäytetyöni lisäksi myös kolme muuta opinnäytetyötä. Olemme kirjoittaneet joitakin teoriaosuuksia yhdessä, jotka näkyvät johdannossa, yhteistyöntahon kuvauksessa, projektin, sekä leikin määrittelyssä, aikatalutussuunnitelmassa sekä projektin arvioinnissa ja pohdinnassa.

Olemme kaikki kiinnostuneita lasten hoitotyöstä ja siksi päätimme tarttua Satakunnan keskussairaalan toiveeseen järjestää leikkitapahtumia lastenosastolle ja poliklinikoille syksyllä 2016. Idean pohjalla on aiemmin tehdyn opinnäytetyön jalkauttaminen, jonka aiheena on ”leikki-ikäisen lapsen valmistaminen kirurgiseen toimenpiteeseen leikin avulla”. Aiheemme ideasta laajeni ja opinnäytetyömme tarkoituksiksi muodostui tuoda leikin merkitystä konkreettisesti lasten hoitotyön yhteyteen.

Vierailimme osastonhoitaja Maarit Harjanteen luona ja hän kertoi osastolla olevan leikkiä, mutta toiveena oli saada lisää ohjattua leikkitoimintaa. Tämän myötä hoitohenkilökunnan teoriatietoa leikistä ja valmistavan leikin merkityksestä lisääntyisi lasten hoitotyössä. Tämän projektin tarkoituksena on järjestää leikkitapahtumia, joiden tavoitteena on erityisesti helpottaa lapsen sairaalassa oloa, poistaa pelkoa ja luoda myönteisiä mielikuvia. Kodinomaisen ja lämpimän tunnelman luominen on tärkeää. Uusi Lasten- ja naistentalo yhdistää lasten ja naisten erikoissairaanhoidon palvelut saman katon alle, jossa perhe- ja asiakaslähtöisyys ovat tärkeitä. (Harjanne henkilökohtainen tiedonanto 4.12.2015; Kirkkala 2015, 6.)

Tutustuessamme osastoon ja poliklinikoille totesimme puitteiden ja lähtökohtien olevan hyvät uudessa alkuvuodesta 2015 valmistuneessa Lasten- ja naistentalossa. Lasten- ja naistentalossa huomioidaan erityisesti pienet lapsipotilaat, isolla katetulla leikkipihalla sekä iloisella että mielenkiintoisella taiteella. Lapsipotilaille tarjotaan myös leikkiä ja opetusta osana sairaanhoitoa. Osastonhoitajan toiveena onkin, että me opiskelijoina saisimme projektimme avulla leikkitoimintaa pysyväksi käytännöksi ja osaksi hoitotyötä lastenosastolle ja -poliklinikoille. Ensisijaisina hyödynsääjina

projektillamme ovat lapset, unohtamatta myöskään lasten vanhempia sekä hoitohenkilökuntaa. (Harjanne henkilökohtainen tiedonanto 4.12.2015.)

2 PROJEKTI MENETELMÄNÄ

Sana projekti on alkuperältään latinaa ja merkitsee suunnitelmaa tai ehdotusta. Suomen kielessä sanaa hanke käytetään usein projektin synonyymina, hanke voi kuitenkin koostua useista projekteista. Projekti määritellään joukoksi ihmisiä ja muita resursseja, jotka ovat väliaikaisesti koottu yhteen suorittaakseen määrättyä tehtävää. Lisäksi projektilla tulee olla aikataulu ja kiinteä budjetti. Projekti ei ole jatkuvasti käynnissä olevaa toimintaa vaan sillä tulee olla selkeät tavoitteet, etukäteen määritelty päätepiste. Projekti päättyy, kun tavoitteet on saavutettu. Projekti on kokonaisuudessaan oppimisprosessi, joka tavoitteiden saavuttamiseksi edellyttää ryhmätyöskentelyä. Projekti pohjautuu aina asiakkaan tilaukseen, johon asiakas asettaa reunaehdoja ja vaatimuksia. Projektityön luonteelle on myös tyypillistä se, että siihen liittyy riskejä ja epävarmuutta. Aikataulut saattavat venyä, työmääräarviot usein ylittyvät eikä lopputuloksen laatukaan välttämättä aina miellytä. Vaikka projekti on yleisesti käytetty termi, lopputulos voi olla kaikkea konkreettisen tuotteen ja ongelmanratkaisun välillä. (Virtuaali AMK www-sivut 2016; Ruuska 2012, 13–20.)

3 PROJEKTIN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Tämän projektiluontoisen opinnäytetyön tarkoituksena on suunnitella, toteuttaa ja arvioida lukutuokioita lapsipotilaille lastenosastolla ja lastenpoliklinikoilla. Tavoitteena on kannustaa lasta puhumaan sairaalaan liittyvistä asioista ja lievittää mahdollisen pelon tunnetta tulevasta toimenpiteestä tai tutkimuksesta. Tarkoituksena on myös tehdä ohjeellinen ja kirjalista, josta sekä työn tilaaja, että lasten vanhemmat saavat tietoa satujen ja tarinoiden merkityksestä lapselle sekä tavallisten lastensairauksista ja sairaalapeloista kertovista kuvakirjoista.

Opinnäytetyöni tavoitteena on lapsen turvallisuuden tunteen luominen sairaalaympäristössä sekä positiivisten mielikuvien luominen lapsille. Tavoitteena on myös, että tekemäni kirjalista hyödynnettäisiin helpottamaan hoitohenkilökunnan ja vanhempien arkea lasten parissa. Aikuinen voi käsitellä yhdessä lapsensa kanssa sairaalaan menoa, sairaalokokemuksia tai lapsen sairautta kirjalistaan mainittujen kirjojen avulla. Tavoitteet syntyivät lastenosaston tarpeista kehittää leikin merkitystä hoitotyössä.

4 YHTEISTYÖNTAHON KUVAUS

Yhteistyötahomme on Satakunnan keskussairaalan lastenosasto sekä lasten poliklinikka ja lastenkirurgian poliklinikka. Osastolla ja poliklinikoilla hoidetaan 0-16 vuotiaita lapsia ja nuoria jotka ovat erikoissairaanhoidon palveluiden tarpeessa. Pääasiassa potilaat saapuvat lähetteellä terveyskeskuksesta tai yksityiseltä lääkäriasemalta, mutta kiireellistä sairaalahoitoa vaativat lastentautien potilaat hoidetaan ilman lähetettä. Osa potilaista saapuu myös kutsuttuna. Usein syynä lasten ja nuorten hoitojaksoihin ovat erilaiset tapaturmat, onnettomuudet sekä infektiosairaudet kuten keuhkokuume, ahtauttava keuhkoputken tulehdus ja munuaistulehdus. Osastolla hoidetaan vuodeosastohoitoa tarvitsevia potilaita eri erikoisalojen ammattilaisten toimesta. Erikoisalaja ovat lastentaudit, lastenkirurgia, korva-, nenä- ja kurkkutaudit, hammas-, leuka- ja suusairaudet sekä silmätaudit. Hoitoajat ovat nykyisin keskimäärin 2-3 vuorokautta. (Satakunnan sairaanhoitopiirin www-sivut 2015; Kirkkala 2015, 6.)

Uusi Lasten- ja naistentalo yhdistää lasten ja naisten erikoissairaanhoidon palvelut saman katon alle, jossa perhe- ja asiakaslähtöisyys ovat tärkeitä. Perhelähtöistä hoitofilosofiaa on mahdollisuus toteuttaa uusien tilojen ja koulutuksen myötä. Vanhemmat voivat osallistua lapsensa hoitoon ja olla läsnä päivittäin vuorokauden ympäri. Hoidossa olevien lasten vanhemmille löytyvät asianmukaiset tilat lepo- ja ruokailutiloihin sekä laivasänkyineen. Iso katettu leikkiapiha lisää lasten viihtyvyyttä sairaalassa oloon. (Kirkkala 2015, 6.)

Lastenosasto ja poliklinikat haluavat tarjota korkeatasoista ja laadukasta erikoissairaanhoidoa lapsille ja heidän perheilleen. Lapsen hyvinvoinnin edistäminen ja hyvä terveys ovat hoidon päämääränä. YK:n Lastenoikeuksien sopimukseen perustuva kansainvälinen NOBAB standardi toimii yhtenä hoidon lähtökohtana. Lasten- ja naistentalossa halutaan hoitaa potilaat yksilöllisesti ottaen huomioon lapsen ikä ja vointi sekä tarjota leikkiä ja opetusta osana sairaanhoitoa. Sairaalassa työtä tehdään moniammatillisissa tiimeissä huomioiden hoidossa lapsen ja perheen tarpeet. (Satakunnan sairaanhoitopiirin www-sivut 2015.)

5 TARINOIDEN JA SATUJEN KÄYTTÖ LASTEN HOITOTYÖSSÄ

Satuja on hyödynnetty lasten hoitotyössä terapeuttisena toimintana sairaaloissa psykiatrisen hoidon apuna ja fyysisten sairaiden lasten tukena. Satujen lukemisen on todettu vähentävän lasten pelkoja, esimerkiksi hoidettaessa sairauksia ja valmistaessa hoitotoimenpiteisiin. Lapsille on annettu tietoa edessä olevasta leikkauksesta kirjoitetun kirjallisuuden avulla, jota hän luki yhdessä vanhempansa kanssa ennen ja jälkeen leikkauksen. Tämän avulla he saivat tietoa tulevasta leikkauksesta, joka myös vähensi heidän ahdistuneisuutta. Erilaisista leikkauksista ja toimenpiteistä kertovat kirjat ovat siis käytännöllisiä työvälineitä tilanteisiin, joissa lapset ja heidän vanhempansa valmistuvat sairaalahoitoon ja toimenpiteeseen. Satujen avulla lasta voidaan tukea myös erilaisten elämänongelmien ja kriisien, kuten erotilanteiden tai kuoleman kohtaamisessa, sekä niihin liittyvässä surutyössä. Sadut ja tarinat ovat lapselle turvallinen ympäristö käsitellä pelkoja. Erityisesti pienten lasten erilaisten pelkojen käsittelyssä sadut ovat hyödyllisiä. Lasten kehityshaasteista, ongelmista ja sairauksista käsittelevät fiktiiviset- ja tietokirjallisuuden käyttö antavat mahdollisuuden tukea lasten normaalia kehitystä auttaa heitä sekä ongelmien, että sairauksien käsittelyssä. (Suvilehto & Ebeling 2008, 528–532.)

Kirjallisuutta on hyödynnetty erilaisten lasten ongelmien kohtaamisessa ja hoidossa. Empiiristä tutkimusta kirjallisuusterapiasta on kuitenkin vähän, ja ryhmät ovat olleet niin erilaisia ja aineistot pieniä, että tutkimusten keskinäinen vertaaminen koetaan mahdottomaksi. Kirjallisuusterapien tuomat negatiiviset seuraukset ovat usein jääneet huomioimatta. Alalta tarvitaan lisää kvantitatiivista ja kvalitatiivista tutkimusta. Varsinkin perusteelliset kontrolloidut tutkimukset ovat puuttuneet lasten ja nuorten kirjallisuusterapiasta. Useat tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että kirjallisuusterapialla on ollut myönteisiä vaikutuksia eri ikäryhmissä. (Suvilehto & Ebeling 2008, 532.)

5.1 Satujen käyttö traumaattisten kokemusten yhteydessä

Lapsen ollessa sairaalassa, hän pohtii senhetkisiä kokemuksia. Lapsen vilkas mielikuvitus vaikuttaa suuresti kokemusten syntymiseen ja todellisuuden jäsentämiseen. Aikuisella on usein mahdotonta tietää lapsen mielikuvituksen tuotteita. Lasten parissa hoitavan henkilökunnan tulisi hyödyntää lapsen mielikuvitusmaailmaa hänen voimavaranaan. Lapsen selviytymistä voi edesauttaa esimerkiksi sadun sankarin selviytyminen vaikeasta tilanteesta. Lapsi ilmentää pelkojaan itseilmaisun kautta. Läheinen hoitosuhde mahdollistaa lapsen mielikuvitusmaailmaan sisälle pääsyn ja pelon ilmaisujen tunnistamisen. (Ivanoff 1996, 17.)

Aikuinen voi kertoa lapselle sairaalaan menosta kirjojen avulla, tällöin on tärkeää, että lapselle kerrotaan, mikä häntä todellisessa tilanteessa odottaa. Tieto poistaa uuden asian aiheuttamaa pelkoa ja ennakkoluuloja. Tarkoituksena on siis, että todellisuudesta kertova ymmärretään sellaisenaan, eikä lapsen kyvyllä erottaa todellinen ja kuvitteellinen ole merkitystä. Lapsille suunnatuissa kipeitä, rankkoja tai vaikeita aiheita käsittelevien kuvakirjojen avulla pyritään kannustamaan lasta puhumaan häntä ahdistavasta asiasta aikuiselle ja rikkomaan hiljaisuuden muuri. Lapsi ei välttämättä pysty itse tunnistamaan traumatisoivia tunnetilojaan, jolloin tietynlaista ongelmaa tai traumaa käsittelevä lastenkirja voi olla heräte, joka havahduttaa lasta päivittämään omaa elämäntilannetta. Jos lapsi ei kykene omaksumaan uutta asiaa järkipärisesti selitettynä, saa hän silti tarinan avulla mahdollisuuden samaistua vastaavassa tilanteessa oleviin henkilöihin tai hahmoihin. Tällaiset kirjat voivat lievittää lapsen surua, muuttaa hänen ajattelua myönteiseksi, lisätä itseluottamusta sekä antaa hänelle konkreettisia välineitä työstää omia henkilökohtaisia ongelmia. Lapsi saa myös uskoa siihen, että vaikeistakin asioista voi selviytyä. Kirjan avulla lapsi voi myös löytää sanoja omille, aiemmin jäsentymättömille tunteille. (Ylönen 2000, 21–22, 88; Heikkilä-Halttunen 2010, 263–264.)

Tarinoita ja piirroksia on käytetty traumaattisten kokemusten selvittämisen työkaluna sairaanhoitajan työssä hirmumyrsky Katriinasta selvinneiden lasten hoitotyössä. Näillä lapsilla oli fyysisen hoidon lisäksi myös tarve puhua ja purkaa hirmumyrskyn aiheuttamia tunteita. Hoitajat käyttivät piirroksista kerrottuja satuja ja piirtämistä keinona auttaa lasta kohtaamaan omia tunteitaan ja ajatuksiaan, ja lisäksi he saivat

tietoa lasten mieltä askaruuttavista asioista ja ajatuksista. Lapset piirsivät kuvia omista kokemuksista ja kertoivat niihin liittyvän tarinan. Näin hurrikaanin kokeneet lapset pystyivät symbolisella tasolla kontrolloimaan pelottavia ja järkyttäviä asioita. Lasten kertomukset ja piirroukset saivat sairaanhoitajat ymmärtämään lapsen senhetkisestä psyykkistä tilaa ja antoivat mahdollisuuden päästä lapsen mielen sisälle. Kertomukset ja piirroukset auttoivat sairaanhoitajia myös ymmärtämään lasten ajatuksia ja pelkoja kokemuksistaan. Tarinan kertominen ja piirtäminen avasivat lapsille väylän käsitellä pelkoja ja tunteita. On tärkeää huomioida oikein kysymysten asettelu ennen, kun lapselle esitetään kysymyksiä hänen piirroksensa liittyen. Lapsella voi olla vaikeaa vastata suoraan ”miksi” kysymyksiin, koska hän ei välttämättä osaa kertoa ja perustella miksi piirsi mitä piirsi. Parempi tapa onkin kertoa mitä itse näkee kuvassa ja rohkaista lasta kommentoimaan tähän. Tarinointi ja piirtäminen antavat laajemman perspektiivin lapsen kokemuksiin jonkun turvallisen ja tutun toiminnan kautta, sekä antavat lasten parissa työskenteleville mahdollisuuden ymmärtää lasten reaktioita ja kokemuksia paremmin. Hoitajien ei tarvitse tulkita piirroksia tai etsiä niistä jonkinlaista merkityksiä, vaan tärkeintä on, että he ymmärtävät ne osana lapsen kehitystasoa. Hoitajien tulisi käyttää tätä prosessia yhtenä hoitotyön auttamiskeinona. Piirroukset ja sadut auttoivat lasta muistamaan paremmin tapahtumia, ottamaan niihin etäisyyttä sekä käsittelemään niitä turvallisesti. (Looman 2006, 158–163.)

5.2 Sadun terapeuttisuus

Terapeuttisten satujen avulla pyritään vähentämään ja käsittelemään tunne-elämän ongelmia. Sadut antavat lapselle toivoa, lohdutusta ja rohkeutta, vaikka hän pitäisi siinä kuvattuja asioita totena. Lapsi voi läpikäydä menetyksiä tai vaikeuksia mielikuvituksensa avulla ja löytää omista kokemuksista yhtäläisyyksiä satujen tapahtumiin ja henkilöihin, vaikeuksiin ja niitä seuraaviin onnistumisiin. Tällaisissa saduissa on asioita, joiden toivotaan koskettavan lasta tunnetasolla ja että lapsen ajattelussa tapahtuisi vähitellen muutosta, jotta hänen suru lieviytyy tai että vastoinkäymiset eivät tuntuisi enää niin ylivoimaisilta. Sadun välityksellä lapsi voi käsitellä vaikeaa kokemusta ja siihen liittyvä tuska voi lieventyä kertaamisen myötä, jolla myös lapsi voi voittaa pelkonsa ja hyväksyä menetyksiä. (Ylönen 2000, 62–63.)

Terapeuttisissa saduissa on usein vain yksi henkilö tai henkilöitä, johon lapsi voi samastua tai jonka hän tuntee läheiseksi. Samaistumisen kohde on usein päähenkilö, jonka toiminnalla tulee olla merkitystä sadun tapahtumiin ja loppuratkaisuun. Tämä henkilö on lapselle esimerkki siitä, että omaan elämään pystyy vaikuttamaan. Terapeuttisen sadun edellytyksenä on lopun tarjoama lohtu. Sadun tulkinta tapahtuu lapsen elämismaailmasta, jolloin sadun merkitykset saattavat saada hänet oivaltamaan ja näkemään maailmaa uudella, elämää eheyttävällä ja rakentavalla tavalla. Sadun toimiminen edellyttää lapsen kiinnostusta ja siihen syventymistä, jolloin se voi herättää monenmoisia tunteita. Lapsen tulee käsittää sadun keskeiset asiat, eikä se haittaa, jos hän ei ymmärrä sen yksityiskohtia. Tärkeintä on, että hän oivaltaa sadun sanoman. (Ylönen 2000, 64–65.)

5.3 Kuvat kirjassa

Lapsille tarkoitetuissa kirjoissa on kuvia. Kuvakirjassa sanan ja kuvan suhde on tasainen tai kuvan osuus on tekstiä suurempi, jossa ne muodostavat yhdessä kokonaisuuden. Nämä kirjat keskittyvät lapsen arkielämään. Kuvia voidaan tarvita kyseessä olevan sadun ymmärtämisessä, samoin kiinnostuksen herättämisessä ja säilyttämisessä. Kirjaa selattaessa kuva saattaa houkutella lasta tutustumaan juuri siihen kertomukseen, johon se liittyy. Onnistuneesta kuvasta välittyy sama tunne kuten tekstistäkin. Kirjassa kuva pysyy paikallaan, niin että lapsi voi syventyä siihen. Lapsen kehitystaso, ikä, tausta ja senhetkinen elämäntilanne vaikuttavat sadun kokemiseen, johon perustuu sadun tulkinta ja ymmärtäminen, sekä sadun merkitys. Tulkinta on spontaania, ja saattaa saada tulkitsijassa aikaan uudenlaisen ymmärryksen kyseessä olevasta asiasta, joka usein eroaa hänen aikaisemmasta käsityksestä kuvasta. (Ylönen 2000, 46–49.)

Kuvakirja on lapselle visuaalisen nautinnon ja viihtymisen lisäksi aina myös oppimisen väline. Kuvakirja tarjoaa lapselle tunne-elämyksiä opettaessaan hallitsemaan pelkoja, tuntemaan iloa tai myötätuntoa. Lisäksi kuva muokkaa lapsen näkemystä maailmasta – ei siis ole yhdentekevää, millaisen perhemallin, miljööön tai elämäntavan kuvakirjat lapselle välittävät. Kuva on kulttuurisidonnainen siirtäessään yhteisiä tapoja, tottumuksia, perinteitä ja yleisiä käytänteitä sukupolvelta toiselle.

Kuvien katselussa aika kuluu lapsen ehdoilla, kun hän tunnistaa asioita, tekee huomioita ja laittaa niitä arvojärjestykseen. Lapsi kertoo kuvien välityksellä tarinaa yhä uudestaan omin sanoin. (Heikkilä-Halttunen 2010, 10.)

Kuva voi kertoa paljon enemmän kuin sanat, jonka avulla puhuminenkin voi olla hyväksi. Joissakin kirjoissa jätetään loppuratkaisu osittain auki, jonka tarkoituksena on kannustaa lasta omaan ajatteluun ja mielikuvituksen käyttöön, mutta tämä voi myös aiheuttaa lapselle ahdistusta. Lasta voidaan myös kannustaa keksimään oma lopetus tarinalle, mutta lopuksi voidaan myös kertoa, mitä tarinassa oikeasti tapahtui. (Suntio 2015, 192–193.)

5.4 Yhteiset lukuhetket

Tarinat kehittävät lapsen tajua hyvästä ja pahasta, syystä ja seurauksesta sekä kasvattavat suvaitsevuuutta ja myötätuntoa. Ne auttavat myös käsittelemään itsessä olevia kiellettyjä ja negatiiviksi leimattuja tunteita, kuten kateutta ja vihaa. Tarinan kuvaus lapsen tämänhetkisestä arjesta voi olla hänelle hyväksi, sillä lapsen elämää lähelle tulevat tarinat tarjoavat hänelle samaistumisen kohteita. Lisäksi ne auttavat monenlaisten pohdintojen herättelyssä, eettisessä ajattelussa sekä ongelmien ratkaisuisissa. (Suntio 2015, 193.)

Lapsi hyötyy jo pienestä pitäen tarinoiden lukemisesta monella eri tavalla. Se kehittää lapsen mielikuvitusta, kieltä, sanavarastoa sekä opettaa käsittelemään tunteita. Lisäksi se antaa mielihyvän tunnetta ja ennen kaikkea iloa. Lukeminen auttaa lasta ajattelemaan, ymmärtämään itseään ja toisia ihmisiä, sekä maailman eri ilmiöitä. Se antaa myös monenlaisia kokemuksia. Lukeminen edistää lapsen itsetuntemusta, älyllistä kehitystä ja stimuloi kuvittelua. (Kahri 2003, 68–71; Sarmavuori 2011, 16–18.)

Kun aikuinen lukee yhdessä lapsen kanssa se antaa lapselle läheisyyttä, rakkautta, läsnäoloa ja turvallisuutta. Satu on lapselle antoisin silloin kun hänelle luetaan kiireettömänä ajankohtana. Lapselle tärkeimmät ja rakkaimmat aikuiset ovat vanhemmat, ja heillä on mahdollisuus päästä häntä lähelle yhdessä luettaessa. Lasta

ahdistavien asioiden käsittely saattaa onnistua kirjojen avulla, kun aikuinen johdattelee aiheiseen lapsen ehdoilla. Usein lapsi syvenee lukuhetkinä katselemaan kuvia ja kuuntelemiseen nauttien aikuisen läheisyydestä. Kun aikuinen keskustelee kirjan kuvista ja tarinan herättämistä ajatuksista, syntyy väistämättä vuorovaikutus ja yhteys heidän välilleen. Lukutilanteissa pidetään tärkeänä aikuisten aitoa läsnäoloa ja sitä, että lapsen motivaatio ja kiinnostuksen kohteet huomioidaan. Lasten ja aikuisten yhteiset lukuhetket kehittävät lapsen kielellisiä ja lukemisen valmiuksia. Lisäksi se herättää lapsessa positiivista asennetta lukemista kohtaan. (Ylönen 2000, 47; Nurmilaakso & Välimäki 2011, 83.)

Lastenkirjallisuudesta saa alun hyvälle keskustelulle lasten kanssa, ja lähellä omaa arkea koskevat tarinat innostavat heitä kertomaan omista kokemuksistaan. Aikuiselle voi myös olla helpompaa ottaa jokin asia puheeksi, jos siitä on ensin luettu jokin tarina. Tällöin keskustelu lähtee helpommin lapsesta käsin, ja lapsen huoli tai kokemus voi olla helpommin sanottavissa. Kirjan ääressä lapsi oppii pysähtymään, kuuntelemaan ja keskittymään. Lukemisen lisäksi on annettava lapselle mahdollisuus spontaaneihin kysymyksiin ja kommentteihin kesken lukemisen tai lukemisen jälkeen. Tämä antaa yhteisiä kokemuksia luetusta. (Suntio 2015, 193; Kahri 2003, 68–71; Sarmavuori 2011, 16–18.)

6 LAPSEN VALMISTAMINEN SAIRAALAHOITON, TUTKIMUKSIIN JA TOIMENPITEISIIN

6.1 Lasten hoitotyön periaatteet

Lasten sairaalahoidossa on määrättyä erityispiirteitä, joiden huomioon ottaminen kuuluu lapsen hyvään hoitoon. Sairaalassa lasten hoitotyötä ohjaavat periaatteet, jotka ovat perhekeskeisyys, yksilöllisyys, kasvun ja kehityksen turvaaminen, omatoimisuus sekä jatkuvuus. Näiden periaatteiden näkyminen lasten sairaalahoidossa on hyvän palvelun ja hoidon edellytys. (Lindén 2004, 31–33; Hiitola 2004, 132.)

Kansainvälinen Lasten oikeuksien sopimus suojaa lasten tarpeita ja oikeuksia tulla valmistelluksi hänen tarvitessaan sairaalahoitoa, joka hyväksyttiin Suomessa vuonna 1991. Tämän lisäksi lapsen oikeuksia turvataan Suomessa lailla potilaan asemasta ja oikeuksista, jossa määritellään, että lapsen tulee saada tietoa hoidostaan, sen merkityksestä kehitystasonsa ja oman ymmärryksensä mukaisesti. Lapselle tehtäviin toimenpiteisiin ja tutkimuksiin tulee olla lapsen suostumus ja hyväksyntä. (Hiitola 2004, 132–133.)

6.2 Lasten sairaalahoidon standardit

Suomen NOBAB – NOBAB i Finland r.y. kuuluu muiden pohjoismaiden kanssa Nordisk förening för sjuka barns behov – yhdistykseen ja edustaa Suomea EACH:ssa. European Association for Children in Hospital, lyhennettynä EACH:n jäsenyhdistysten tavoitteena on sisällyttää standardit ohjeisiin, lainsäädäntöön ja suosituksiin Euroopan jokaisessa maassa. NOBAB standardit ovat hyväksytyt 16 eri Euroopan maissa. Yhdistyksen toiminnan lähtökohtana ovat lasten sairaanhoidon standardit. Standardit perustuvat YK:n Lapsen oikeuksien Sopimukseen, ja ne ovat laadittu yhdessä vanhempien ja eri ammattilaisten kesken. Lasten sairaanhoidon standardit saivat alkunsa toukokuussa 1988 Leidenissä ensimmäisessä lasten hyvinvointia sairaalassa käsittelevässä Eurooppalaisessa konferenssissa. Standardeilla annetaan sairaalan henkilökunnalle kriteerejä lasten sairaanhoidon laadun turvaamiseksi. NOBAB katsoo, että standardien käytön avulla edetään sairaalassa olevien lasten hoidon laadun turvaamisessa. Standardeihin sisältyy kymmenen periaatetta, jotka perustuvat YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen, joissa on huomioitu eri-ikäisten lasten kehityksellisiä ja emotionaalisia tarpeita sairaalahoidossa. (Suomen NOBAB 2005.) Standardit ovat seuraavat:

1. Sairaalahoitoon ottaminen

Lapset tulee ottaa sairaalaan osastohoitoon vain silloin, kun heidän tarvitsemaansa hoitoa ei voida yhtä hyvin toteuttaa kotona tai polikliinisesti.

2. Lapsen oikeus vanhempaan

Lapsilla tulee olla oikeus pitää vanhemmat tai vanhempia korvaavat henkilöt luonaan koko ajan sairaalassa ollessaan.

3. Vanhempien läsnäolon turvaaminen

Yöpymismahdollisuus tulisi tarjota kaikille vanhemmille ja heitä tulisi kannustaa ja auttaa olemaan lapsensa luona. Vanhemmille ei saisi koitua erillisiä kuluja tai ansionmenetyksiä heidän jäädessään lapsensa luokse. Vanhempien aktiivista osallistumista lapsestaan huolehtimiseen tulisi kannustaa ja samalla kertoa heille osaston rutiineista.

4. Tiedottaminen

Lapsilla ja vanhemmilla tulee olla oikeus saada tietoa ikää ja ymmärtämiskykyä vastaavalla tavalla. Tulisi toimia niin, että fyysisiä ja tunneperäisiä rasituksia vähennetään.

5. Yhteispäätös

Lapsilla ja vanhemmilla tulee olla oikeus - tietoa saatuaan - osallistua kaikkiin päätöksiin, joita lapsen hoidon suhteen tehdään. Jokaista lasta tulee suojella tarpeettomilta lääketieteellisiltä hoidoilta ja tutkimuksilta.

6. Hoitoympäristö

Lapsia tulee hoitaa yhdessä muiden samassa kehitysvaiheessa olevien lasten kanssa, eikä heitä saa sijoittaa aikuisosastoille. Sairaalassa olevien lasten vieraille ei saa asettaa ikärajoitusta.

7. Normaalikehityksen tukeminen

Lapsilla tulee olla kaikki mahdollisuudet ikänsä ja vointinsa mukaan leikkiä, virkistäytyä ja käydä koulua. Heidän tulee olla tiloissa, jotka on suunniteltu ja

kalustettu heidän tarpeitaan vastaavasti ja niissä on oltava tarpeelliset välineet sekä riittävästi henkilökuntaa.

8. Lastensairaanhoidon sopiva henkilökunta

Lapsia hoitavalla henkilökunnalla tulee olla sellainen koulutus ja pätevyys, että se kykenee vastaamaan lasten ja perheiden fyysisiin, emotionaalisiin ja kehityksellisiin tarpeisiin.

9. Jatkuvuus

Lapsia hoitavan työryhmän on taattava hoidon jatkuvuus. Seurantasuunnitelman tulee olla valmis, kun lapsi ulos kirjoitetaan.

10. Loukkaamattomuus

Lapsia tulee kohdella hienotunteisesti ja ymmärtäväisesti ja heidän yksityisyyttään tulee poikkeuksetta kunnioittaa. (Suomen NOBAB 2005)

6.3 Leikin merkitys sairaalahoidossa

Sairaala poikkeaa lapsen normaalista elinympäristöstä, jossa hän joutuu kohtaamaan vieraita tapahtumia, sekä pelottavia ja kivuliaitakin asioita. Varsinkin ensimmäinen kerta sairaalassa on uhkaavaksi koettu ja vaikka sairaalassa käynti on jo rutiinia, saattaa siihen silti liittyä pelkoa tutkimuksista ja toimenpiteistä. Leikin tuoma mielihyvä ja hyvä olo on tärkeä vastapaino sairauden aiheuttamalle pahalle ololle sekä myös toimenpiteille ja tutkimuksille, joihin lapsi joutuu alistumaan. Leikin avulla lapsi voi hetkeksi unohtaa pahan olonsa ja sairautensa. Leikin käyttö hoitotyössä vähentää ahdistusta ja pelkoa, joka on keskeistä lapsen toipumisen edistämässä. (Hiitola 2000, 27–28, 48; Mannerheimin lastensuojeluliiton www-sivut 2015; Olli 2011, 18–19.)

Sairaalassa jossa lapsen tarve leikkiä on huomioitu, viestittää lapselle, että hänen maailmansa on siellä ymmärretty ja hyväksytty. Leikki on lapselle erityisen tärkeää

sairaalassa, koska se edustaa turvallista ja tuttua toimintaa ja sen avulla lapsi kykenee jäsentelemään sairaalaan ja sairauteen liittyviä kokemuksiaan ja tunteitaan. Leikki antaa välineen psyykkisten asioiden työstämiselle ja kokemusten kertaamiselle. Lisäksi leikillä on tehtävä lapsen vahvistajana ja ylläpitäjänä. Leikki auttaa lasta sopeutumaan ja viihtymään sairaalassa, sekä tuo lapselle iloa ja mielihyvää. Hoitohenkilökunnan ja lasten välistä vuorovaikutussuhdetta voidaan myös tukea leikin avulla. (Hiitola 2000, 10–13; Pollari 2014.)

Tuttujen leikkien ja leikkivälineiden olemassaolo on tärkeää hoidossa erityisesti silloin kun lapsen kokonaistilanne on muuttunut traumaattisesti tai äkillisesti verrattuna aikaisempaan tilanteeseen. Sairaalassa vietetystä ajasta tulee monille lapsille positiivinen kokemus, jos heillä on mahdollisuus omien kykyjensä mukaan käsitellä asioita. Sairaalassa leikkivälineiden ja leikkiympäristöjen tulisi mahdollistaa ikätasoinen ja monipuolinen leikki ja toiminta; lukeminen, sairaalaleikit, rakentelu, roolileikit, pelit, luova toiminta, oivaltamisen ilo, tutkiminen ja fantasialeikki. Leikkiympäristön ylläpitäminen, kehittäminen ja luominen sairaalassa edellyttävät yhteistyötä eri ammattiryhmien kanssa, koska leikki on osa lapsen hoitosuunnitelmaa. (Hiitola 2000, 10–13, 72–75.)

6.4 Leikki-ikäisen valmistaminen tutkimuksiin

Lapselle tulee antaa tietoa hänelle tehtävistä tutkimus- hoitotoimenpiteistä sellaisessa muodossa, että hän pystyy omaksumaan ja vastaanottamaan annetun tiedon mahdollisimman hyvin. Sairaalahoidossa leikki on lapselle väline, jonka avulla hän oppii vapautumaan jännityksestä ja ymmärtämään kehon toimintoja. Leikillä voidaan suunnitelmallisesti ohjata lasta ilmaisemaan tunteita ja käymään läpi kokemuksia. Tutkimuksiin ja toimenpiteisiin valmistavalla leikillä pyritään auttamaan lasta jäsentämään oma kokemuksia ja tulevia tapahtumia, lievittämään sairaalaan ja sairaalakokemuksiin liittyviä pelkoja sekä myös tukemaan hänen omia selviytymiskeinoja. Tällä ehkäistään myös mahdollisia traumaattisia kokemuksia, mutta välitetään myös tietoa lapselle hänen ymmärrys- ja kehitystasonsa mukaisesti. (Kekkonen & Rantanen 2009, 23–24.)

Lapsen valmistamien tutkimuksen tavoitteena on ehkäistä pelkoja ennen tutkimusta ja sen aikana sekä lievittää mahdollisia jälkireaktioita. Tarkoituksena on myös parantaa yhteistyötä lapsen ja perheen kanssa. Hyvin valmistettu lapsi on paremmin yhteistyössä hoitohenkilökunnan kanssa tutkimuksen aikana ja ymmärtää tutkimuksen edellyttämät paikallaanotot ja asennot. Lapsen hyvällä valmistelulla pyritään kasvattamaan vanhempien luottamusta sairaalaan ja siellä tehtävää työtä kohtaan. (Jokinen, Kuusela & Lauttamatti 1999, 35.)

Katja Koski tutki Pro gradutyössään 6 vuotiaan lapsen leikkiä sairaalassa. Tutkimuksessa kävi ilmi, että lapsella oli vuorovaikutussuhteita leikkiin liittyen omien vanhempiansa, muiden lapsipotilaiden sekä leikkitoiminnan vastaavan henkilökunnan kanssa. Leikin aloite tuli yleensä lapselta itseltä. Hoitajat osallistuivat leikkitalanteisiin pääasiassa tuomalla lisää leikkivälineitä lapsen pyynnöstä ja mainitsemalla lyhyesti lapsen leikistä. Leikin keskeyttivät usein erilaiset hoito- ja tutkimustoimenpiteet, mutta lapset saivat pitkälti päättää leikin kulusta. Lapsen leikki oli valtaosin viihtymisleikkiä, mutta myös jonkin verran läpityöskentelyleikkiä. Leikkiä ei käytetty hoito- ja tutkimustoimenpide valmisteluissa. Tutkimukseen osallistuvien lasten hoidossa osalle lapsista pyrittiin tekemään hoitotoimenpiteitä joustavasti leikkien välissä, mutta joillekin tehtiin hoitotoimenpiteet rutiininomaisesti leikistä riippumatta. Lapsille satuja lukivat lähinnä heidän omat vanhempansa. (Koski 2003, 45–49.)

6.5 Sairaalapelot ja niiden ehkäiseminen

Lapset suhtautuvat sairaalaan joutumiseen eri tavalla, mutta sen tiedetään aiheuttavan lapselle traumaattisia pelkoja. Lasten pelot liittyvät useinkin sellaisiin tilanteisiin, joissa vanhemmat eivät ole läsnä. Tilanteet, jotka aiheuttavat pelkoja leikki-ikäiselle ovat valkoiset vaatteet, vieras ympäristö, paikoillaan pitäminen toimenpide- tai tutkimustilanteessa, kipu ja pistokset. Tämän lisäksi he pelkäävät pimeää, sairautta ja hylkäämiseksi tuleamista, koska he kokevat sen rangaistuksena. Usein lapsi ei ymmärrä toimenpiteen merkitystä tai ymmärtää sen väärin, joten on tärkeää tutustuttaa häntä pelottavaan asiaan rauhallisesti ja kiireettä. Hänelle on kerrottava toimenpide mahdollisimman totuudenmukaisesti ja yksinkertaisesti. Lapsen ottaminen aktiivisesti mukaan toimenpiteen suorittamiseen, antaa hänelle mahdollisuuden vaikuttaa

tilanteeseen ja näin saadaan pelottava asia osittain hänen säätelyynsä. Pelon ilmaisussaan lapsi tarvitsee vanhempiansa ja hoitotyöntekijän rohkaisua, sillä pelosta puhuminen lievittää pelkoja ja vähentää niiden uhkaavuutta. (Jokinen, Kuusela & Lautamatti 1999, 15–17; Ivanoff, Kitinoja, Rahko, Risku & Vuori 2001, 126–127; Salmela 2010, 5.)

Sairaalaympäristöön liittyvää pelkoa voidaan lievittää ja vähentää esimerkiksi tutustuttamalla lasta tutkimus-, valvonta- tai hoitolaitteisiin ennen niiden käyttöä. Omasairaanhoidajan kertominen laitteiden tarkoituksesta ja toiminnasta vähentää pelkoja sekä myös lapsen mielikuvituksellisia selityksiä hälytysäänille, näyttöjen valoille ja laitteiden eri osille. Tutut leikkivälineet ja erilaiset tapahtumat sekä leikkiin houkutteleva ympäristö auttavat lasta sopeutumaan sairaalaympäristöön, ja näiden lisäksi ne tuovat myös vaihtelua sairaalan rutiineihin. Kun lapsi näkee sairaalassa ollessaan tuttuja asioita ja voi osallistua tuttuihin toimintoihin, vähenee sairaalan pelottavuus ja erilaisuus. (Ivanoff, Kitinoja, Rahko, Risku & Vuori 2001, 127; Kekkonen & Rantanen 2009, 23–24; Hiitola 2000, 72–73.)

Hoitotieteellisiä tutkimuksia liittyen leikki-ikäisten pelkoihin on tehty Suomessa ja ulkomailla hyvin vähän. Tutkimuksia, joita on tehty, ovat painottuneet lähinnä kouluikäisten lasten sairaalapelkoihin ja pelon määrän tutkimiseen eri tilanteissa. Lasten peloista on lähinnä tutkittu kyselemällä asiasta lasten vanhemmilta tai lasten hoitajilta. (Talka 2009, 2.)

Marja Salmela kuvaa väitöskirjassaan, että leikki-ikäisten lapsen sairaalaan liittyvistä peloista ja selviytymisestä on vain vähän tutkimustietoa lapsen itsensä kertomana. Lasten vanhemmilta saadun tiedon mukaan sairaalaan joutuminen aiheuttaa pelkoja pienelle lapselle, joista yli 80 % kärsivät erilaisista ahdistusoireista ja peloista pienenkin sairaalassa tehdyn toimenpiteen jälkeen. Lisäksi sekä terveillä, että sairailta leikki-ikäisillä lapsilla on paljon sairaalaan liittyviä pelkoja, jotka heijastuvat heidän käyttäytymiseensä ja turvallisuuden tunteeseensa. Lapsen voi olla vaikea ilmaista pelkoaan. Lapsi tarvitsee aikuisen apua ja rohkaisua ilmaistakseen pelkoansa. Lapset tarvitsevat huolenpidon ja turvallisuuden lisäksi myös omia aktiivisia selviytymiskeinojaan sekä erityisesti mahdollisuutta mielihyvän kokemiseen ja leikkiin. Vanhemmat tarvitsevat myös ohjausta tunnistaakseen lapsensa

selviytymiskeinot ja pelot sekä tukeakseen lastaan. Useimmiten ilmaistut selviytymiskeinot sairaalapelkojen käsittelyssä olivat henkilökunnan apu, vanhempien läsnäolo, huumori ja positiiviset mielikuvat sekä leikkiminen ja lapsen oma turvalelu. Sairaalassa haastatellut lapset kertoivat, että leikkiminen oli heille erityisen tärkeä keino hallita pelkoaan. (Salmela 2010, 4-5.)

7 2-6 VUOTIAAN LAPSEN KASVU JA KEHITYS

Leikki-ikällä tarkoitetaan yhdestä kuuteen vuotiasta lasta. Leikki-ikä voidaan jakaa varhaiseen ja myöhäiseen leikki-ikään, johon kuuluvat myös esikouluikäiset lapset. Tässä iässä lapsi oppii monenlaisia käytännöllisiä taitoja, joka on leimaa-antavaa tälle ikäkaudelle. (Koistinen, Ruuskanen & Surakka 2004, 66.) Omassa opinnäytetyössäni määrittelen leikki-ikäisen kahdesta kuuteen-vuotiaaksi.

7.1 Kognitiivinen kehitys

Kaksi-kolme vuotias lapsi saattaa jo puhua lauseita tai sanoa vain joitakin sanoja. Puhe on lähes ymmärrettävää ja selvää, vaikka äänneitä saattaa puuttua tai ne voivat korvaantua toisilla. Lapsi voi toistaa alkutavujen sanoja tai sanoa sanoja väärin. Kielen ja puheen kehittyessä alkaa vilkas kyselyikä, jolloin lapsi alkaa kysellä paljon asioita. (Riihonen 1991, 76; Kahri 2003, 59.) Kolmivuotiaana lauseet monipuolistuvat ja hän osaa käyttää aikamuotoja ja taivuttaa taitavasti. Kysely on jatkuvaa, tyypillisimpiä ovat ”miksi, missä, mitä varten”-kysymykset. Hän nauttii riimeistä, loruista ja satujen kuuntelemisesta. Ikäkauden loppupuolella hän osaa jo kuvailla asiaa tai esinettä, joka ei ole sillä hetkellä paikalla. (Mannerheimin www-sivut 2015; Kahri 2003, 12–13.)

Nelivuotiaan sanavarasto on jo melko laaja. Hän ymmärtää hyvin kuulemansa ja puhuu sujuvasti. Hän nauttii uusista oppimistaan sanatarvoista ja sanoista. Lapsi käyttää mielellään oppimiaan ilmaisuja, kuten ”ja niin edelleen, valitettavasti tai mahdollisesti”. Hän satuilee ja loruilee mielellään itsekseen sekä keksii hauskoja riimejä, pieniä tarinoita tai satuja. Kielellä leikkiminen on mielekästä. Keskimääräinen

sanavarasto on noin tuhat sanaa. Lapsi ei kykene vielä noudattamaan monimutkaisia ohjeita, eikä hän ymmärrä aikakäsitteitä kuten ennen ja jälkeen. Lapsen tiedot ovat vielä pinnalliset, joka vaikuttaa puheen käsittämiseen. Monenlaiset asiat kiinnostavat ja hän pohdiskelee yksikseenkin paljon. Lapsi kuuntelee usein tarkkaavaisesti lyhyitä satuja. Hän ymmärtää mitä sanat ”nyt”, ”kohta” ja ”myöhemmin” tarkoittaa. (Kahri 2003, 17–18; Riihonen 1991, 86.)

Viisi- kuusivuotiaan lapsen puhe on entistä selkeämpää ja kielioppisesti melko oikeaa. Kirjaimet ja numerot alkavat kiinnostaa ja kirjat ovat mieluisia. Hän pohtii enemmän erilaisten ilmiöiden syitä ja kyselee erilaisista asioista. Kysymykset voivat olla syvällisempiä ja liittyä vaikeisiin aiheisiin kuten syntymään, sairauksiin ja elämän tarkoitukseen. Yhteiset pohdiskelut ja asioiden oivaltaminen aikuisen kanssa tuovat lapselle mielihyvää. Lapsen muisti on kehittynyt ja hän muistaa tapahtumia vuoden tai useiden kuukausien takaa. Hän ymmärtää ja osaa käyttää käsitteitä, esimerkiksi ”vähän tai paljon, nopeasti tai hitaasti”. Hän rakastaa kertomuksia ja satuja. Hän sepittelee mielellään itse tarinoita ja kertoo kuvien loogisia tapahtumia. (Mannerheimin www-sivut 2016.)

7.2 Sosiaalinen kehitys

Kaksi-kolmevuotiaana lapsi alkaa olla vuorovaikutuksessa muiden lasten ja aikuisten kanssa, eikä hän ole enää niin riippuvainen omista vanhemmistaan. Lapsella voi olla jo ystäviä tässä iässä, joiden seurasta hän nauttii. Yhteisleikkejä ei tässä vaiheessa kuitenkaan vielä ole. Leikkiin irrottautuminen ja lelujen jakaminen muiden lasten kanssa voi olla vaikeaa. Lapsi omistaa suuren osan ajastaan tutkimalla ympäristöään. Lapsilla on usein vaikeaa keskittyä yhteen asiaan kauan aikaa ja he haluavat mielellään kokeilla uusia asioita jatkuvasti. Kolmivuotiaana lapsi osaa näyttää jo omia tunteitaan, odottaa omaa vuoroaan sekä järjestää tavaroita koon ja värin mukaan. Lapsi osaa jo jonkun verran tiedostaa, tunnistaa ja ottaa huomioon toisten ihmisten tunteita. Hän voi esimerkiksi lohduttaa, jos jollakin on paha mieli. (Mannerheimin www-sivut 2015; 1177 Vårdguiden www-sivut 2011.)

Neljästä-viiteen vuotias lapsi alkaa huomioida muiden ihmisten tunteita ja toiveita enemmän, kun aikaisemmin, eikä ole enää niin itsekeskeinen. Hän osaa lohduttaa, näyttää myötätuntoa ja houkuttaa muita paremmalle tuulelle. Tunteita on vielä vaikeaa hallita, lapsi voi olla joskus leikeissään aggressiivinen, tönä ja huudella. Lasten neuvottelutaidot kehittyvät. Vilkas mielikuvitus voi johdatella lasta kertomaan epätodellisia asioita. Aikuinen voi hienotunteisesti kertoa lapselle missä todellisuuden ja sadun raja menee. Lapsi alkaa arvioida omia taitoja ja kykyjä vertailemalla itseään kavereihin. Moraaliset käsitykset ja tunteet kehittyvät voimakkaasti ja hän alkaa pohtia oikean ja väärän, hyvän ja pahan eroa. (Mannerheimin www-sivut 2015; 1177 Vårdguiden www-sivut 2011.)

Viidestä kuuteen vuotias nauttii vanhempiensa ja kavereiden seurasta. Kaverit ovat lapselle tärkeitä, hänellä voi jo olla joitakin erityisen hyviä ystäviä, varsinkin tytöillä voi olla jo paras kaveri. Sosiaaliset taidot ovat hioutuneet taitavammiksi, lapsi osaa jo joustaa tarvittaessa, neuvotella asioista ja pukea tunteet sanoiksi. Kavereiden mielipiteillä on entistä enemmän merkitystä, esimerkiksi sillä mikä on hyväksyttävää ja hienoa. (Mannerheimin www-sivut 2015.)

7.3 Leikin merkitys lapsen kehitykselle

Leikki on varsin laaja käsite. Se on vapaaehtoista, tuottamatonta, säännönmukaista, erillistä, spontaania ja kuvitteellista toimintaa. Lapsi tarvitsee leikkiä kaikkina ikäkausina. Leikki on kuin peili, joka heijastaa lapsen tunteita ja kokemuksia. Se on vapauttavaa, jonka avulla lapsi pääsee irti arjen askareista. Leikki tuo lapsen elämään kutkuttavaa jännitystä, seikkailua ja iloa. Kun lapsi kasvaa leikki muuttuu. Siihen tulee mukaan mielikuvitusta, joka yhdistyy todelliseen maailmaan. Lapsi leikkii kehitysikänsä sopivia leikkejä, joita hän sillä hetkellä ”osaa” leikkiä. (Kahri 2003, 40; Riihonen 1991, 10–12.)

Lapsi prosessoi ja käsittelee leikkiessään omalta kannalta kiinnostavia asioita. Leikillä on oltava lapselle jonkinlainen henkilökohtainen merkitys, jotta hän sitoutuu siihen ja toimii sen edellyttämällä tavalla. Jos leikki on lapselle merkityksetön, ei hän halua olla siinä mukana. Leikin mielekkyys avaa mahdollisuuden sitoutua niihin tekijöihin, jotka

opettavat ja kehittävät lasta. Lasten on annettava käsitellä ja työstä itsellensä merkityksellisiä asioita, silloin, kun ne ovat heille ajankohtaisia ja tärkeitä. (Hintikka, Helenius & Vähänen 2004, 54–55.) Lapsella, joka on pienestä pitäen tottunut leikkimään, on keino, jonka avulla hän voi käydä läpi häntä askaruruttavia asioita. Yhteisleikeissä lapsen empatia, eläytymiskyky ja vuorovaikutustaidot kehittyvät, samoin moraalit ja asenteet. Leikki liittyy kiinteästi lapsen olemukseen, joten lapsen voi aidommin ja syvimmin kohdata leikin maailmassa. Leikki on kieli, jolla lapsen kanssa voidaan kommunikoida. (Kahri 2003, 41.)

8 PROJEKTIN AIKATAULU JA SUUNNITTELU

Projektisuunnittelu on yksi tärkeimmistä vaiheista koko projektin elinkaaren aikana. Suunnitteluvaiheessa määritellään projektin laajuus, kattavuus ja tarkemmat tavoitteet. Projektiin asetetut väljät tavoitteet, vaikuttavat projektin koko suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Tämän takia projektin selkeyttämiseen tulisi käyttää riittävästi aikaa. Projektisuunnitelma vastaa kysymyksiin, miten ja miksi projekti toteutetaan. Projektisuunnittelussa pitäisi näkyä, miten asetettuihin tavoitteisiin päästään ja pyritään tunnistamaan projektiin liittyviä ongelmia ja riskejä sekä löytämään ratkaisuja niihin. (Mäntyneva 2016, 17, 42.)

Suunnitteluvaiheessa tulisi varmistaa, että projektin tilaaja ja toteuttaja ovat samaa mieltä siitä, mitä projektissa tehdään, miten ja millä aikataululla. Tässä vaiheessa tulisi myös selvittää, että heillä on yhteinen näkemys projektin lopputuloksesta. Hyvä suunnittelu jäsentää projektia, luo perustan sen onnistumiselle, selkeyttää tavoitteita, lisää yhteisymmärrystä, kommunikaatiota sekä tehokkuutta. Hyvällä suunnitelmalla pyritään vähentämään projektin riskejä ja epävarmuutta. Projektin valmistelun vaikeimpia asioita ovat aikataulun laatiminen sekä työmäärien arviointi. Työmäärät ovatkin etukäteen arvioituna vain likimääräisiä ennusteita projektin vaatimista työmääristä. Oikeita työmääriä pystytään tarkemmin arvioimaan vasta projektin käynnistyttyä. Projektin suurimpia haasteita ovat usein aikatauluttaminen. (Kettunen 2009, 54–55, 60.)

8.1 Projektin aikataulu

Opinnäytetöitämme ohjasi lehtori Elina Liimatainen-Yläne. Toimimme kehittämissyhteistyössä Satakunnan sairaanhoitopiirin kanssa. Saimme projektimme aiheet opinnäytetyön aloitusseminaarissa 28.8.2015. Kokoonnuimme ensimmäistä kertaa 24.9.2015 ohjaavan opettajan Elina Liimatainen-Ylänteen kanssa puhumaan leikkitapahtuman mahdollisesta sisällöstä. Saimme häneltä ohjeeksi tutustua aikaisempaan opinnäytetyöhön Leikki-ikäisen lapsen valmistaminen kirurgiseen toimenpiteeseen leikin avulla sekä Leikkien sairaalaan-oppaaseen ja miettiä tämän pohjalta omaa opinnäytetyön aihetta. (Haapanen, Rosenberg & Sorila 2014, 43–45.)

Tapasimme ohjaavan opettajan 11.11.2015, jolloin päätimme opinnäytetöidemme aiheet. Päätin itse keskittyä opinnäytetyössäni lapsen valmistamiseen sairaalahoitoon, tutkimus- ja hoitotoimenpiteisiin sairaala-aiheisten kuvakirjojen avulla. Aiempaa tutkimustietoa tarkasteltaessa ilmeni, että satuja on hyödynnetty sairaanhoitajan työvälineenä lasten psykiatrian hoitotyössä, fyysisten sairaiden lasten tukena sekä valmistaessa lasta sairaalahoitoon. Satujen avulla lapset voivat käsitellä vaikeita asioita paremmin sekä saavat mahdollisuuden puhua tunteistaan ja mielteistään. Lasten sairaalapelkoihin liittyvät tutkimukset osoittivat, että leikki-ikäisten pelkoihin liittyviä tutkimuksia on tehty sekä Suomessa että ulkomailla hyvin vähän, ja että lasten pelkoja on tutkittu lähinnä kysyen asiaa lasten vanhemmilta tai lasten hoitajalta. Olen laatinut aikaisemmista tutkimuksista ja projekteista erillisen taulukon, joka löytyy liitteenä. (LIITE 1)

Kirjoitin marraskuun 2015 – huhtikuun 2016 välisenä aikana opinnäytetyön teoriapohjan kirjallisuuden avulla. Aiheseminaari pidettiin joulukuussa, jossa esitin alustavan teoriapohjan. Tutustuin tammikuussa-helmikuussa 2016 aikaisempiin tutkimuksiin ja projekteihin, jotka liittyivät omaan aiheeseeni. Omassa opinnäytetyössäni keskityin 2-6vuotiaan lapsen kasvuun ja kehitykseen, satujen ja tarinoiden merkitykseen lasten hoitotyössä, leikin merkitykseen sairaalahoidossa sekä myös lapsen valmistamiseen sairaalahoitoon, tutkimuksiin ja toimenpiteisiin. Osallistuin suunnitteluseminaariin maaliskuussa 2016, jossa esitin teoreettisen viitekehyksen ja toteutuksen suunnitelman.

Tämän projektiluontoisen opinnäytetyön ensimmäisenä vaiheena oli projektin tarkoitus ja tavoitteiden määrittely sekä projektisuunnitelman laatiminen. Kävimme opiskelijatovereiden kanssa ensimmäistä kertaa 4.12.2015 tapaamassa Satakunnan keskussairaalan lastenosaston ja lasten poliklinikoiden osastonhoitajaa Harjannetta. Keskustelimme tällöin tilaajan toiveista, projektin sisällöstä ja alustavasti myös leikkitapahtumien aikatauluista ja sovimme, että toteuttaisimme leikkitapahtumat maaliskuu-huhtikuun 2016 aikana. Tämän tapaamisen keskustelun pohjalta laadimme yhdessä opiskelijatovereiden kanssa projektisuunnitelman. Projektisuunnitelma saatiin valmiiksi tammikuussa 2016, jonka toimitimme Satakunnan sairaanhoitopiiriin lasten- ja naistentalon toimialueylihoitaja Tuula Arvolalle 2.2.2016. Saimme tähän lupahakemukseen allekirjoitukset ohjaavalta opettajalta ja toimialueylihoitajalta 1.3.2016. (LIITE 2)

Kävimme tapaamassa osastonhoitajaa Harjanteen vielä 24.3.2016 ja päätimme tällöin, että osallistumme osastotunnille ja pidämme yhteiset leikkipäivät sittenkin elokuussa 2016, sillä emme olleet koulukiireiden vuoksi valmiita opinnäytetöidemme teoriaosuuksien kanssa. Voisimme näin paneutua paremmin opinnäytetyömme aiheeseemme. Lisäksi keskustelin yhdessä osastonhoitajan Harjanteen kanssa tarkemmin kirjallistan mahdollisesta sisällöstä. Olen laatinut projektin aikaisesta ajankäytöstä erillisen taulukon, joka löytyy liitteenä. (LIITE 3)

8.2 Kirjallistan ja ohjelehtisen suunnittelu

Ohjelehtisen ja kirjallistan suunnittelu alkoi maaliskuussa 2016. Osastohoitajan Harjanteen toiveena oli, että keräisin kirjallistaan sairaala-aiheisten kuvakirjojen lisäksi myös tyypillisimpiä lasten sairauksiin liittyviä kuvakirjoja, joita he voivat hyödyntää tilatessa lisää kirjoja sekä lastenosastolle, että poliklinikalle. Lisäksi hänen toiveenaan oli, että tekisin ohjelehtisen kuvakirjojen merkityksestä lapsille. Antaisin laatimani kirjallistan ja ohjelehtisen lasten vanhemmille leikkipäivien aikana ja jatkossa hoitohenkilökunta voisi antaa vanhemmille niitä. Vanhemmat voivat näiden avulla esimerkiksi valmistaa lasta sairaalahoitoon, läpikäydä lapsen sairaalakokemuksia tai sairautta listaan kerättyjen kirjojen avulla.

Suunnittelin alustavasti, että ohjelehtisestä tulisi A5-sivun kokoinen, jossa on kansilehti ja tiivistetysti tietoa satujen ja tarinoiden hyödyistä lapsille ja mitä kuvat merkitsevät kirjoissa. Lisäksi ohjelehdessä olisi listattuna kuvakirjoja ja taitettuaan sivuja tulisi yhteensä neljä. Ajatuksenani oli, että kävisin Satakunnan keskussairaalan kirjastossa lainaamassa kuvakirjoja, jotka sopisivat tekemääni kirjalistaan sekä leikkipäiviini. Suunnittelin, että kirjottaisin kirjojen alle lyhyen kuvauksen kirjan sisällöstä, jotta se houkuttaisi vanhempia tutustumaan niihin paremmin ja osastonhoitaja Harjanne voisi tämän avulla katsoa, mitä kirjoja tilaa sekä lastenosastolle, että poliklinikoille.

8.3 Osastotunnin ja lukutuokioiden suunnittelu

Osastotunnin suunnittelu alkoi elokuun alussa 2016. Mietin ensin, mitä haluaisin sekä lastenosastolla, että lastenpoliklinikalla hoitajien tietävän saduista ja tarinoista, joita he voisivat hyödyntää omassa työssään lasten parissa. Osastotunnin tarkoituksena oli kertoa omasta leikin-aiheesta ja leikkipäivien sisällöstä. Tavoitteena oli tuoda tietoa satujen ja tarinoiden merkityksestä lapsille sekä esittää tekemäni ohjelehtinen ja kirjalista hoitohenkilökunnalle. Leikkipäiviin osallistuivat minun lisäksi myös Mirka Koskela, jonka aiheena oli saduttua lapsia ja Marjukka Palomäki, jolla aiheena oli piirtäminen. Itse luin lapsille sairaala-aiheisia kuvakirjoja leikkipäivien aikana. Leikkipäivien lukutuokioiden aikana, ajatuksenani oli jutella lasten kanssa kuvakirjojen kuvien luomista ajatuksista. Tavoitteena oli lievittää lasten pelon tunnetta ja jutella kirjojen kuvien mieleen tulleista ajatuksista.

Satakunnan keskussairaalan lastenosastolla ja poliklinikoilla hoidetaan 0-16 vuotiaita lapsia, mutta aiheen rajaamisen ja ajan rajallisuuden vuoksi päädyin opinnäytetyössäni keskittyä vain leikki-ikäisiin lapsiin. Pystyin näin keskittymään 2-6 vuotiaan leikki-ikäisten lasten teoretietoon paremmin. Osastolla ja poliklinikoilla otin silti huomioon kaiken ikäiset lapset ja luin kuvakirjoja niille lapsille, jotka sitä halusivat. Osastohoitajan Harjanteen kanssa päädyimme toteutuksen arvioinnin kannalta päätökseen olla keräämättä konkreettista aineistoa.

Arviointi toteutettaisiin havainnoimalla projektin aikana lasten käyttäytymistä, ilmeitä, innostumista, eleitä sekä myös lasten, vanhempien ja hoitohenkilökunnan saadun suullisen palautteen avulla. Projektin riskeiksi muodostui lasten vähäinen osallistujamäärä leikkipäivien aikana sekä heidän ikäryhmänsä. Riskinä oli myös luottamussuhteen saaminen lapsiin, sillä olen heille vieras ihminen, jonka takia he eivät välttämättä uskaltaudu kertomaan omista ajatuksista, tunteista tai peloistaan minulle. Rahallisia kustannuksia ei synny.

9 PROJEKTIN TOTEUTUS

9.1 Kirjalistan ja ohjelehtisen toteutus

Projektin suunnitteluvaiheen jälkeen siirrytään toteutusvaiheeseen. Projektin toteutusvaiheessa, toteutetaan projektisuunnitelmassa kuvattua projektia. Projektin aikana voi ilmetä, että projektisuunnitteluun tarvitsee tehdä muutoksia, tällöin tulee tehdä tarpeelliset toimenpiteet. Tässä vaiheessa on kuitenkin tärkeintä tunnistaa projektin etenemistä ja sen valmistumista haittaavat ongelmat. (Mäntyneva 2016, 17.)

Kävin Satakunnan keskussairaalan kirjastossa, jossa sain apua henkilökunnalta löytämään sopivia kirjoja tekemääni kirjalistaan ja lapsille luettavaksi leikkipäivien aikana. Sain kirjastosta mukaani paljon erilaisia sairaala-aiheisia kuvakirjoja sekä myös joitakin lastensairauksiin liittyviä kirjoja, joita hän minulle suositteli. Sain myös mukaani yhden kirjan, jossa oli paljon lasten kipeistä aiheista kertovia kirjaesimerkkejä, joita hyödynsin kirjalistassani. Päätin kerätä listaan kuvakirjoja, joissa käsiteltiin lasten lääkäripelkoa ja erilaisia hoitotoimenpiteitä, syöpä- ja kroonisia sairauksia, sekä myös liikuntavammaisuutta ja lapsia joilla on ADHD. Valitsin juuri tämän kaltaisia kirjoja laatimaani kirjalistaan koska kirjojen tarinat olivat sisällöltään hauskoja, jännittäviä ja asiallisia, joissa tarinat loppuivat onnellisesti. Lapset saivat tietoa erilaisista sairauksista, lääkärinkäynneistä sekä hoitotoimenpiteistä oman ymmärrys- että kehitystasonsa mukaisesti. Ajattelin, että lasten vanhemmat voivat hyödyntää kirjoja keskustelemalla lapsensa kanssa sairaalaan

menosta, sairaalakokemuksesta tai sairaudesta. Lisäksi kirjojen avulla lapsella olisi keino voittaa pelkonsa sairaalaa, tutkimus- tai toimenpidettä kohtaan. Laitettuani listaan kirjojen nimiä, kirjoitin näiden kirjojen alle lyhyen kuvauksen sen sisällöstä.

Tein ohjelehtisen ja kirjalistan elokuussa 2016. Suunnitteilla oli aluksi, että olisin ohjelehteen lisännyt kirjojen nimiä. Päätin kuitenkin tehdä ohjelehtisestä oman, koska kirjoja tuli laatimaani kirjalistaan enemmän ja ne eivät mahtuneetkaan ohjelehtiseen, kuten olin alun perin suunnitellut. Tein ohjelehtisestä A5-kokoisen, josta taitettuaan sivuja oli kaksi. Kirjoitin ohjelehtiseen kahdelle sivulle lyhyesti tietoa satujen ja tarinoiden hyödyistä lasten hoitotyössä ja kuvien merkityksistä kirjoissa, joita olin kirjoittanut myös opinnäytetyöhöni. Viimeisellä sivulla oli siinä käytettäviä lähteitä. Kirjalistasta tuli A4-kokoinen, jossa sivuja oli yhteensä neljä. Tein sekä ohjelehtiseen että kirjalistaan kansilehdet, johon tuli valitsemani otsikko ja tekemäni piirustukset, jotka tein tietokoneella paint-ohjelmalla. Kansilehtien fonttina käytin AR CENA-fonttia ja teksteissä Calibri-fonttia. Ohjelehtisen lähdesivussa käytin Calibri light-fonttia. Valitsin tekstin väriksi mustan, koska se oli mielestäni selkeä. Ohjelehtinen ja kirjalista löytyvät liitteenä. (LIITE 4) (LIITE 5)

9.2 Osastotunnin ja leikkipäivien lukutuokioiden toteutus

Teimme elokuun alussa työtovereiden kanssa Powerpoint-esityksen osastotuntia varten, johon olimme koonneet yhteen jokaisen meidän leikin-aiheemme ja mitä leikkipäivät pitävät sisällään. Osallistuimme osastotunnille 25.8.16, jossa kerroin omasta leikin-aiheestani ja leikkipäivien sisällöstä. Kerroin myös satujen ja tarinoiden hyödyistä lapselle ja mitä kuvat merkitsevät kirjoissa. Lisäksi näytin hoitohenkilökunnalle tekemäni ohjelehtisen ja laatimani kirjalistan. Lastenosastolla ja poliklinikoilla hoitohenkilökunta voivat antaa ohjelehtisen ja kirjalistan jatkossa vanhemmille. Osastotunnilla hoitohenkilökunnalla oli mahdollisuus antaa meille palautetta. Tämän osastotunnin jälkeen osastonhoitaja Harjanne esitteli meille poliklinikan ja lastenosaston tilat, jossa olimme leikkipäivien aikana.

Valitsin leikkipäivien lukutuokioon 11 kuvakirjaa, jotka kertoivat sairaalaan menosta ja siellä olostani. Ajattelin, että nämä kirjat sopivat lukutuokioihin. Joissakin kirjoissa

oli vähän tekstiä ja kuvia paljon, joissa lapsella olisi mahdollisuus käyttää omaa mielikuvitusta. Kirjat olivat sisällöltään hauskoja, jännittäviä sekä myös asiallisia. Ne kertoivat sairaalaan menosta ja siellä olost, jossa tarinat päättyivät onnellisesti. Mietin, että näiden kirjojen avulla saisin aikaan keskusteluita lasten kanssa, ja että he voisivat kertoa omista kokemuksistaan ja tuntemuksistaan sairaalassa olemisesta.

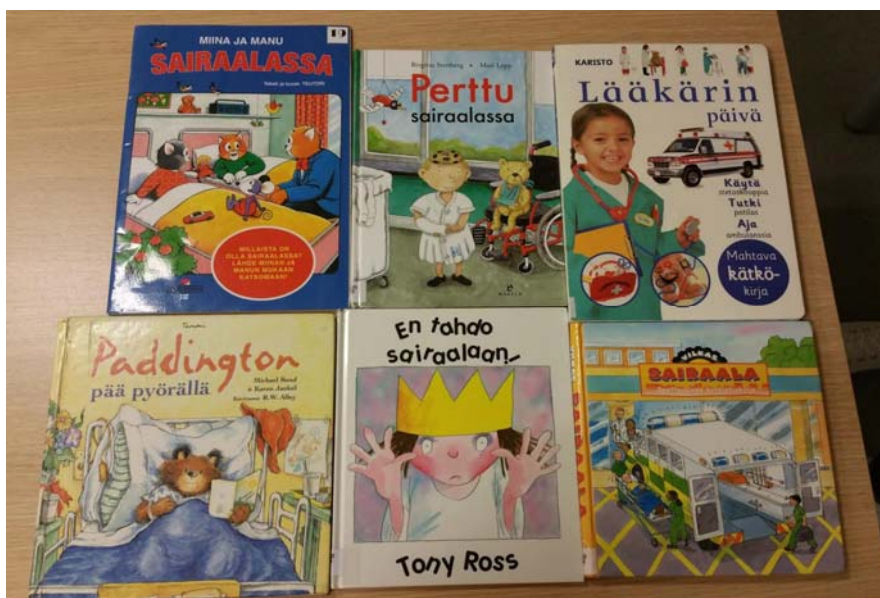
Leikkipäivien toteutuspäivät olivat 29.8.2016 ja 31.8.2016 Satakunnan keskussairaalan lastenosastolla sekä lastentautien ja kirurgian poliklinikalla. Lukutuokioiden kesto oli yhteensä 9 tuntia. Näiden päivien aikana osallistui noin 10 lasta lukutuokioon kanssani. Otin mukaani lukutuokioihin yhteensä 11 kuvakirjaa, joita lainasin kirjastosta. (Kuva 1.) Kuljetin niitä päivien aikana kuljetuskärryllä mukana. Päivien aikana oli yhteensä 6 kirjaa, joita lapset halusivat, että luen heille. (Kuva 2.) Tulostin leikkipäivien aikana ohjelehteni ja laatimaani kirjalistaa yhteensä 20 kappaletta, joita annoin muutamalle vanhemmalle. Veimme opiskelijatovereiden kanssa päivien aikana tekemiämme ohjelehtisiä lastenosastolle sekä lasten poliklinikan ilmoitustaululle, joita muut saavat ottaa itsellensä mukaan. (Kuva 3.) (Kuva 4.)

Osastonhoitaja Harjanne ohjasi meitä leikkipäiviemme aikana kysymään lastenosaston kansliasta hoitohenkilökunnalta, keille lapsille voisimme toteuttaa leikkiämme. Lastenosastolla hoitajat ohjasivat meitä leikittämään 2-10 vuotiaita. Päivien aikana lastenosastolla oli muutamia tämän ikäisiä lapsia, jolle kävin lukemassa kuvakirjoja. Annoin lapsille mahdollisuuden itse valita kirjan, jonka he halusivat, että luen heille ja tämä sujui hyvin. Osa lapsista oli aluksi hieman ujoja ja jännittyneitä kun tuntemattomana ja vieraana ihmisenä menin heidän huoneeseen kertomaan itsestäni ja kysymään, haluaisivatko he, että luen heille kuvakirjoja. Mutta ujous ja jännitys hälvenivät lukuhetken aikana, kun juttelin heidän kanssaan kirjojen kuvien tapahtumista. Osa lapsista kertoi rohkeasti omista kokemuksistaan ja mitä he omasta mielestä näkivät kyseisessä kirjan kuvassa. Joillekin lapsille, jotkut kirjat olivat jo ennestään tuttuja, joita he halusivat, että luen heille. Lapset olivat keskittyneesti mukana lukuhetkessä ja vaikuttivat tämän aikana tyytyväisen oloisilta. Oli myös hienoa nähdä, kuinka lapset innostuivat ja halusivat, että luen heille useamman kirjan.

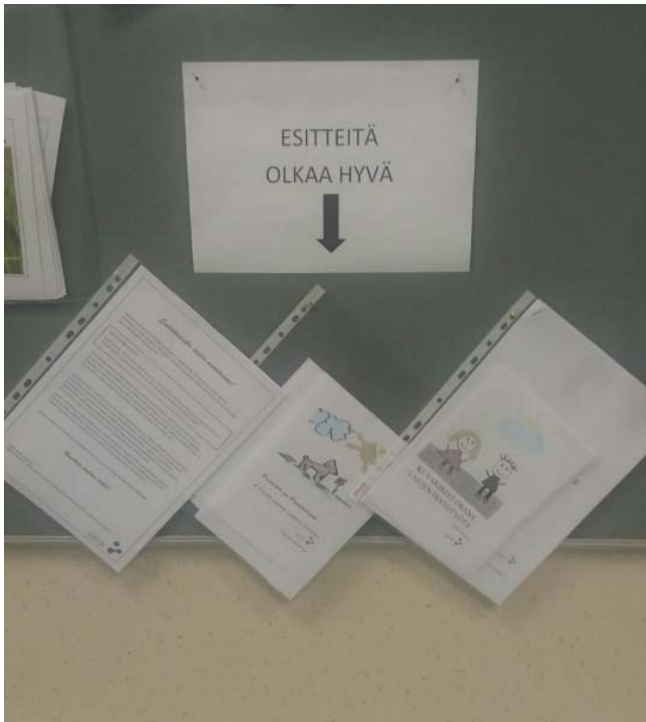
Kävin leikkipäivien aikana myös lastentautien ja kirurgian poliklinikan odotustilassa lukemassa lapsille, jotka sitä halusivat. Seurakunnan lastenohjaaja kiersi meidän kanssamme hetken aikaa poliklinikan odotustiloissa. Siellä lukuhetkeen osallistui muutama innokas lapsi. Huomasin kuitenkin, että näillä lapsilla oli hankalaa keskittyä lukuhetkeen, koska poliklinikalla lapsia pyydettiin juuri ennen lukuhetken alettua tai lukuhetken aikana vastaanotoille. Lisäksi monet lapset halusivat mieluummin leikkiä leluilla, piirtää tai katsoa lastenohjelmaa, jolloin en voinut toteuttaa lukutuokiota tai viedä sitä loppuun asti. Mutta tämä ei kuitenkaan haitannut, koska leikin lasten kanssa juuri sitä leikkiä, mitä hän sillä hetkellä tahtoi ja he olivat iloisia leikkiseurastani.

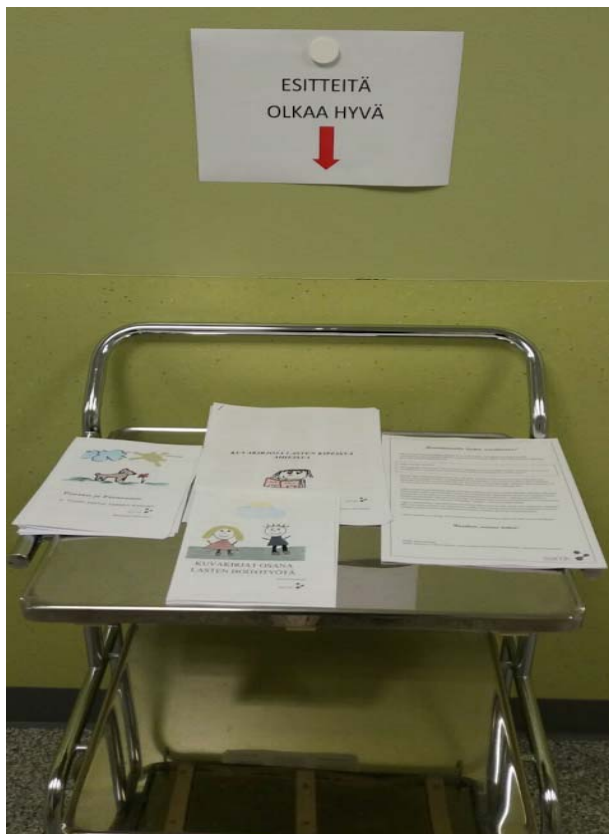
Kuva 1. Projektin toteutuksessa olevat kirjat, joita kuljetin mukani.

Kuva 2. Projektin toteutuksessa olevat kirjat, joita lapset halusivat, että luen heille.

Kuva 3. Työtovereidemme ohjelehtiset lastenpoliklinikan ilmoitustaululla.

Kuva 4. Työtovereidemme ohjelehtiset lastenosaston käytävällä.

10 PROJEKTIN ARVIOINTI

Projektin toteutuksen jälkeen projekti päättyy. Projektiluontoisessa opinnäytetyössä arvioidaan muu muassa aiheen valintaa, tavoitteita, ammatillista kehitystä sekä kriittisyyttä. Projektin päättäminen on ajankohtainen, kun projektin tulokset on saatu valmiiksi, toteutuksesta on tehty loppuraportti ja tilaaja hyväksyy projektin lopputulokset. Menestyksellisen projektin edellytyksenä on, että sen tuotokset otetaan käyttöön. Projekti voi päättyä myös ilman, että kaikkia tavoitteita saavutetaan. Projektin päättäminen ei tarkoita ainoastaan loppuraportin kirjoittamista työn tilaajalle, sen on päätyttävä myös päätöksenteon ja henkisellä tasolla. (Mäntyneva 2016, 143–144; Kettunen 2009, 181.)

10.1 Projektiluontoisen opinnäytetyön toteuttamisen arviointi

Koin projektin aiheen mielenkiintoisena ja ajattelin että se on mukava toteuttaa, koska saisin leikittää ja ilahduttaa lapsia. Halusin kehittää omaa ammatillista osaamistani ja tietämystäni lasten valmistamisesta sairaalahoitoon, erilaisiin tutkimuksiin ja hoitotoimenpiteisiin, joita voisin myös myöhemmin hyödyntää työelämässäni. Huomasin, että aiheeseen perehtyminen, teoreettisen viitekehyksen kirjoittaminen sekä projektin suunnittelu veivät paljon enemmän aikaa, kun olin alun perin suunnitellut. Alkuvaiheessa meillä oli työtovereiden kanssa tarkoituksena toteuttaa leikkitapahtumat maaliskuussa-huhtikuussa 2016. Emme olleet kuitenkaan koulukiireiden vuoksi saaneet opinnäytetyön teoreettista viitekehystä valmiiksi tähän mennessä, jolloin päätimme järjestää leikkitapahtumat elokuussa 2016. Raportointiseminaari olisi mahdollisimman pian tämän jälkeen. Uuden aikataulun myötä, sain enemmän aikaa perehtyä projektin aiheeseen, suunnitella, arvioida sekä pohtia projektin toteutusta ja teoreettista osuutta.

Käytin opinnäytetyössäni kirjallisuuslähteinä oppikirjoja, tutkimuksia ja asiantuntija-artikkeleita. Löysin lähteitä kirjastosta ja eri tietokannoista. Tutustuin myös aiheeseen liittyviin opinnäytetöihin, mutta en käyttänyt niitä lähteinä. Lähdeaineistoa oli ajoittain melko helppo löytää, mutta omaan leikin-aiheeseeni liittyvää aineistoa oli välillä

hankalaa löytää. Sähköisesti luettavia lähdeaineisto oli vähäisesti. Projektin lopussa huomasin, että aikataulun muutos oli hyväksi koko projektilleni ja sen toteutukselle. Oma ammatillinen osaaminen ja tietämys ovat kehittyneet koko projektin aikana. Tutustuin laajasti omaan aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen, josta kirjoitin opinnäytetyön teoriataustan. Opinnäytetyön teoreettisesta viitekehystä oli suuri apu projektin suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa, jonka avulla sain laadittua kirjallista ja ohjelehtisen. Oma tietämys leikin merkityksestä sairaalahoidossa on kasvanut, etenkin leikin tärkeydestä lapsille sairaalassa. Satujen ja tarinoiden terapeutin ja hoitava vaikutus lapsille tuli myös tutuksi projektin aikana.

Olimme työtovereiden kanssa yhteydessä lastenosaston ja lastenpoliklinikan osastohoitajaan Harjanteeseen, joka toimi myös meidän yhteistyöhenkilönä. Sain häneltä hyviä ideoita projektin suunnitteluun ja toteutukseen, joka vei projektia eteenpäin. Kirjoitimme joitakin teoriaosuuksia yhdessä työtovereiden kanssa. Tuimme ja kannustimme toisiamme koko projektin ajan, vaikka jokainen meistä teki oman opinnäytetyön omasta leikin-aiheesta. Mielenkiinto säilyi projektia ja aihetta kohtaan koko projektin ajan.

10.2 Leikkipäivien toteutusten arviointi

Tarkoituksena oli toteuttaa kahtena päivänä lukutuokiota lapsipotilaille lastenosastolla ja lastenpoliklinikalla. Lukutuokioiden tavoitteena oli sairaala-aiheisten kuvakirjojen avulla kannustaa lasta puhumaan sairaalaan liittyvistä asioista ja lievittää mahdollista pelon tunnetta tulevasta toimenpiteestä tai tutkimuksesta. Opinnäytetyön tarkoitus ja sille asetetut tavoitteet saavutettiin molempina päivinä. Yllätyin miten avoimesti ja rohkeasti lapset puhuivat sairaala olostansa sekä omista kokemuksistaan. Tavoitteena oli myös, että he puhuisivat peloista, mutta eivät he sitä tehneet. Koen, että lapsella on asiasta helpompi puhua oman vanhempansa tai tutumman häntä hoitavan hoitajan kanssa. Jos olisin ollut lapsille tutumpi, olisivat he varmaan silloin uskaltaneet kertoa minulle mahdollisista sairaalapeloista. Oli kuitenkin hienoa nähdä lapsien viihtyvän lukutuokioiden aikana ja juttelevan kirjojen kuvista kanssani.

Arvioimme toisen leikkipäivän jälkeen ryhmänä projektimme toteutumista. Lapsien vähäinen lukumäärä sai meidät pohtimaan leikkipäiviemme hyötyä. Kuitenkin sillä hetkellä osastolla ja poliklinikoilla olevat lapset, jotka osallistuivat leikkipäiviimme, vaikuttivat tyytyväisiltä ja iloisilta leikkiessään. Jatkossa osasto ja poliklinikka hyötyvät osastotunnin informaatiosta ja ohjelehtisistä. Lapset ja heidän vanhemmat saavat siis jatkossakin hyötyä kuvakirjojen, sadutuksen ja piirtämisen käytöstä osana lasten hoitotyötä. Osastotunnilla olevat hoitajat antoivat hyvää palautetta ja pitivät aiheitamme tärkeinä.

Koimme haastavina jotkut kohtaamistilanteet lasten ja vanhempien kanssa. Esimerkiksi osa lapsista leikki jo valmiiksi odotustiloissa, johon oli vaikea mennä keskeyttämään. Halusimme kohdata lapsia kunnioittavasti ja hienovaraisesti, joten arvioimme tilanteita, joihin menimme lapsia leikittämään. Välillä leikimme myös muita leikkejä, juttelimme ja pidimme lapsille seuraa. Hoitajat ohjasivat meitä noin 2-10 vuotiaiden lasten luokse ja itsekin ajattelimme tämän ikäisten soveltuvan käytännön toteutukseen parhaiten.

Lastenosastolla toteutusta rajoittamaan muodostui joissakin tapauksissa lapsen väsymys, mieliala, kipeänä oleminen, vanhempien sen hetkinen vierailu tai kotiin lähtö. Poliklinikan puolella leikki keskeytyi, kun lapsi kutsuttiin vastaanotolle tai jokin muu häiriötekijä katkaisi lapsen keskittymisen. Monet lapset myös hiukan jännittivät aluksi, kun vieraana tulimme heitä leikittämään. Jännitys kuitenkin häveni leikin lomassa. Leikin myötä lapset saivat ajatuksensa muualle sairaalasta ja aika kului paremmin. Hoitajat ja vanhemmat voivat jatkossa käyttää sadutusta, kuvakirjojen lukemista ja piirtämistä osana lapsen hoitoa. Näin lapsi saa mahdollisuuden käsitellä sairaalaan liittyviä pelkoja tai muita tunnetiloja.

Tapasin leikkipäivien aikana muutamien lasten vanhempia, joille annoin ohjelehtisen ja laatimani kirjallistan. En saanut heiltä varsinaista palautetta ohjelehtisestä ja kirjallistasta, mutta he vaikuttivat ainakin pitävän lukuhetkestä ja kannustivat lapsiaan osallistumaan siihen kanssani. Koin, että lastenosastolla olevat lapset hyötyivät lukuhetkestä enemmän kuin poliklinikan odotustilassa olevat lapset. Lastenosastolla lapset olivat omissa huoneissaan, jossa lukuhetken aikana lapsi oli keskittyneesti mukana ja sain vietyä lukuhetken alusta loppuun asti.

Arvioin lukuhetken aikana havainnoimalla lapsen ilmeitä, eleitä ja käyttäytymistä. Tämän aikana lapsen kasvoilla näkyi hymyä, naurua ja innostusta. Osa lapsista innostui myös itse kertomaan mitä kirjojen kuvissa tapahtui. Jotkut kirjat olivat heille tuttuja jo ennestään, joita he halusivat, että heille luen. He myös kertoivat pitäneensä lukuhetkestä ja halusivat että luen heille useamman kirjan. Tästä voidaan siis päätellä, että lapset pitivät lukuhetkestä ja saivat tämän aikana muuta ajateltavaa. Oli myös tilanteita, joissa lapsi leikki poliklinikan odotustilassa, jolloin olisin voinut rohkeasti mennä ehdottamaan lukuhetkeä lapsille sekä antaa lasten vanhemmille tekemäni kirjallista ja ohjelehtistä. Lapset vaikuttivat sen aikana keskittyvän juuri siihen leikkiin, joten koin tällöin parhaaksi olla häiritsemättä ja keskeyttämättä heidän leikkejään.

11 POHDINTA

Koin tämän opinnäytetyön toteuttamisen projektin menetelmällä hyvin opettavaiseksi ja mielenkiintoiseksi. Opinnäytetyössä käytettävää teoriaa löytyi paljon lähdemateriaalia kirjastosta ja erilaisista tietokannoista. Koin ajoittain hankaluuksia löytää lähdeaineistoa saduista ja tarinoista, joka oli välillä turhauttavaa. Satujen ja tarinoiden aineiston löytäminen vaati paljon aikaa ja siihen syventymistä. Halusin perehtyä satujen ja tarinoiden merkitykseen ennen, kun pidin lukutuokiota lapsille, jotta oma osaaminen ja tietämys aiheesta lisääntyisivät. Oma ammatillinen tietämys ja osaaminen laajenivat opinnäytetyön teoriaa kirjottaessa, joista tulen hyötymään myös myöhemmin työelämässä. Opinnäytetyötä tehdessä omat tiedot leikin merkityksestä sairaalahoidossa, lapsen valmistamisesta tutkimuksiin ja toimenpiteisiin, lasten hoitotyön periaatteista sekä satujen ja tarinoiden käytöstä lasten hoitotyöstä ovat syventyneet ja kasvaneet, sekä myös ammatillinen kasvuni.

Olen työharjoitteluissa eri yksiköissä kohdannut lapsipotilaita, jotka ovat olleet pelokkaita ja vastustaneet tutkimuksia ja hoitotoimenpiteitä. Koin tästä olevan hyötyä varsinkin kohdatessani lapsipotilaita opinnäytetyön toteutuksessa. Halusin kehittää

omaa ammatillista osaamista valmistamalla lasta toimenpiteisiin, jolloin lapsi on myös yhteistyökykyisempi, jos hänellä on ennestään tietoa tulevasta tutkimuksesta tai toimenpiteestä.

Tutustuessaan aikaisempiin tutkimuksiin ja projekteihin liittyen omaan opinnäytetyöni aiheeseen ilmeni, että hoitotieteessä satujen käytöstä tutkittu tieto on vähäistä ja suurin osa kirjallisuudesta on kasvatustieteellistä. Satuja on hyödynnetty lasten hoitotyössä psykiatrisen hoidon apuna ja fyysisesti sairaiden lasten tukena. Näissä satujen lukeminen on todettu vähentävän lasten pelkoja, esimerkiksi hoitotoimenpiteisiin valmistautumisessa ja sairauksien hoidoissa. Olisikin erityisen tärkeää, että lasten hoitotyön ammattilaiset tietäisivät satujen merkityksen lasten hoitotyössä, oli se sitten kyse heidän psyykkisistä tai somaattisista sairauksista. Lapsen parissa hoitava henkilökunta saavat satujen ja tarinoiden avulla mahdollisuuden ymmärtää lasten pelkoja, ajatuksia ja psyykkistä tilaa sekä myös pääsemään heidän mielen sisälle.

Opinnäytetyön aihe oli todella mielenkiintoinen, koska aihe on mielestäni myös ajankohtainen ja tarpeellinen. Minulla oli alun perin ajatuksena suunnitella järjestää leikkipäivät maaliskuu-huhtikuun 2016 aikana, mutta muu samanaikainen opiskelu vei paljon aikaani. Päätin tällöin siirtää leikkipäivät syksylle 2016. Uuden aikataulun myötä minulla oli enemmän aikaa perehtyä ja tutustua opinnäytetyöni aiheeseen, jolloin projektin suunnittelu ja toteutus oli helpompi toteuttaa. Tämän ansioista, projektin suunnittelu, toteutus ja lopetus etenivät suunnitelman mukaisesti. Prosessin vaiheiden onnistumista edisti opinnäytetyön mielenkiintoinen aihe.

Juttelimme vielä toisen leikkipäivän päätteeksi osastonhoitajan Harjanteen kanssa. Hän kertoi vievänsä ryhmämme Powerpoint-esityksen henkilökunnan neuvotteluhuoneeseen, jossa hoitajat saavat tutustua opinnäytetyöhömmme paremmin, jotka eivät osallistuneet osastotunnille. Hoitajat voivat myös jatkossa antaa tekemiämme ohjelehtisiä lasten vanhemmille. Osastonhoitaja Harjanne kertoi myös, että aikoo hyödyntää kirjalistaan kerättyjä kirjoja tilattaessa lisää kirjoja lastenosastolle.

Osastotunnilla hoitajat mainitsivat, että he voisivat ottaa kirjallista omaa käyttöönsä, joista he voisivat suositella lasten vanhemmille kirjoja, joiden avulla vanhemmat

voivat valmistaa lasta sairaalahoitoon. Lisäksi vanhemmilla olisi keino läpikäydä lasten sairautta tai sairaalakokemuksia listaan mainittujen kirjojen avulla. Jää siis nähtäväksi, ottavatko he lastenosastolla ja – poliklinikoilla käyttöönsä laatimani kirjallistan ja ohjelehden. Olisikin ihanteellista, että listaan mainitut kirjat sopisivat lasten ja vanhempien yhteisiin lukuhetkiin, ja että lapsen kokemat sairaalapelot vähentyisivät ja sairauksista kertovat kirjat auttaisivat lasta ymmärtämään omaa sairauttaan.

LÄHTEET

- Haapanen, M. Rosenberg, J. Sorila, M. 2014. Leikki-ikäisen lapsen valmistaminen kirurgiseen toimenpiteeseen leikin avulla. AMK-opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Harjanne, M. 2015. Osastonhoitaja, Satakunnan keskussairaala, LASO1, Lasten pkl, Lastenkirurgian pkl. Henkilökohtainen tiedonanto 4.12.2015.
- Heikkilä-Halttunen, P. 2010. Minttu, Jason ja Peikönhätä: lasten kuvakirjojen kipeistä aiheista. Avain.
- Hiitola, B. 2000. Parantava leikki. Helsinki: Tammi.
- Hiitola, B. 2004. Toimenpiteisiin valmistamisen haasteet. Teoksessa Koistinen, P., Ruuskanen, S. & Surakka, T. (toim.) Lasten ja nuorten hoitotyön käsikirja. Helsinki: Tammi.
- Hintikka, M. Helenius, A. & Vähänen, L. 2004. Leikistä totta: omaehtoisen leikin merkitys. Helsinki: Tammi.
- Ivanoff, P. 1996. Leikki-ikäisten kokema sairaalapelko ja pelon hallinta. Pro Gradututkielma. Tampereen yliopisto. Hoitotieteen laitos.
- Ivanoff, P. Kitinoja, H. Rahko, R. Risku, A. & Vuori, A. 2001. Hoidatko minua? Lapsen, nuoren ja perheen hoitotyö. Helsinki: WSOY.
- Jokinen, S. Kuusela, A-L. & Lautamatti, V. 1999. ”Sattuuko se?” Lasten kliiniset tutkimukset. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Kahri, M. 2003. Lapsen arki on leikkiä II. 3-6 vuotiaat leikin maailmassa. Kauhava: Pienperheyhdistys ry.
- Kantero, R-L. Levo, H. & Österlund, K. 1997. Lasten sairaanhoito. Porvoo: WSOY.
- Kekkonen, M. & Rantanen, M. 2009. Varhaiskasvatus sairaalassa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 1.3.2016. <http://www.thl.fi>
- Kettunen, S. 2009. Onnistu projektissa. Helsinki: WSOY Pro.
- Kirkkala, J. 2015. Suomen ensimmäinen Lasten ja naistentalo. Satakunnan sairaanhoitopiirin tiedotuslehti, 6.
- Koistinen, P. Ruuskanen, S. & Surakka, T. 2004. Lasten ja nuorten hoitotyön käsikirja. Jyväskylä: Tammi.
- Koski, K. 2003. Kuusivuotiaan lapsen leikki sairaalassa. Pro Gradututkielma. Turun yliopisto. Hoitotieteen laitos.
- Linden, L. 2004. Lasten sairaalahoito. Teoksessa Koistinen, P. Ruuskanen, S. & Surakka, T. (toim.) Lasten ja nuorten hoitotyön käsikirja. Helsinki: Tammi.

Looman, W. 2006: A Developmental Approach to Understanding drawings and Narratives from Children Displaced by Hurricane Katrina. *Journal of Pediatric Health Care* 20 (3/06). Viitattu 28.4.2016 [http://www.jpeds.org/article/S0891-5245\(06\)00009-5/pdf](http://www.jpeds.org/article/S0891-5245(06)00009-5/pdf)

Mannerheimin lastensuojeluliiton www-sivut. Viitattu 8.12.2015. <http://www.mll.fi>

Mäntyneva, M. 2016. Hallittu projekti: jäntevästä suunnittelusta menestykselliseen toteutukseen. Kauppakamari.

Nurmilaakso, M. & Välimäki, A. 2011. *Lapsi ja kieli*. Helsinki: Unigrafia Oy.

Olli, J. 2011. Leikki lasten hoitotyön keinona. *Sairaanhoitaja* 84 (3), 18–19.

Pollari. 'Leikki on lapsen oikeus – myös sairaalassa'. Lastensuojelun Keskusliitto. 20.11.2014. Viitattu 2.2.2016. <http://blogi.lskl.fi>

Riihonen, E. 1991. *Lapsi ja lelu*. Jyväskylä: Tammi.

Ruuska, K. 2012. *Pidä projekti hallinnassa*. Helsinki: Talentum.

Salmela, M. 2010. Hospital-related fears and coping strategies in 4-6-year-old children. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Lääketieteellinen tiedekunta. Viitattu 30.4.2016. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-6369-5>

Sarmavuori, K. 2011. *Opi ja ohjaa lukemista*. Vantaa: Avain.

Satakunnan sairaanhoitopiirin www-sivut. Viitattu 7.12.2015. <http://www.satshp.fi>

Suntio, R. 2015. *Kesytä jännitys*. Juva: Bookwell Oy.

Suomen NOBAB www-sivut. Viitattu 20.4.2016 <http://www.nobab.fi/standardit.html>

Suvilehto, P. & Ebeling, H. 2008. Kirjallisuusterapia lasten ja nuorten kehityksen tukena. *Duodecim lääketieteellinen aikakauskirja* 124. (5), 528–533.

Talka, V. 2009. 5-6-vuotiaiden lasten pelot sairaalassa. Pro gradu-tutkielma. Tampereen yliopisto. Hoitotieteen laitos. Viitattu 30.4.2016. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-119586>

Virtuaali AMK www-sivut. Viitattu 20.1.2016. <http://www2.amk.fi>

Vårdguiden www-sivut. Viitattu 4.3.2016. <http://www.1177.se>

Ylönen, H. 2000. *Loihditut linnut – satujen merkitys lapselle*. Tammi: Helsinki.

LIITE 1 (1)

Tekijä, vuosi ja maa	Projektin/tutkimuksen tarkoitus	Tavoitteet	Intervention sisältö	Keskeiset tulokset
<p>Kati Heikkinen & Kananen Kari 2001 Kajaani</p> <p>Sairaanhoitajan kokemuksia satujen käytöstä lasten psykiatrisella osastolla (Opinnäytetyö)</p>	<p>Tarkoituksena on antaa lukijalle tietoa kehittää lasten mielenterveystyötä.</p>	<p>Tavoitteena on selvittää satujen merkitystä depressiivisen lapsen hoidossa lasten psykiatrisella osastolla sairaanhoitajan kokemana.</p>	<p>Aineistoa kerättiin haastattelemalla sairaanhoitajaa, joka käyttää lastenpsykiatrisella osastolla työssään satuja.</p>	<p>Tutkimustuloksista nousi esille, että sadut ovat yksi osa lapsen kokonaisuhoitoa, jonka vuoksi oli vaikeaa määrittellä, olivatko sadut vaikuttaneet lapsen vointiin.</p>
<p>Liisi Aunio 2011 Mikkeli</p> <p>Satujen käyttäminen lasten hoitotyössä terapeutisena työvälineenä psykiatrisessa (Opinnäytetyö)</p>	<p>Tarkoituksena on selvittää, miten satuja käytetään lastenpsykiatrisessa hoitotyössä eräällä Kuopiolaisella lastenpsykiatrisella osastolla sekä mikä on satujen merkitys hoitotyössä hoitajien näkökulmasta.</p>	<p>Tavoitteena on nähdä miten satujen käyttäminen psykiatrisena työvälineenä näkyvät lasten parissa työskentelevien sairaanhoitajien työssä sekä myös mitä hyötyä saduista on lapsille.</p>	<p>Tutkimuksessa haastateltiin kahta sairaanhoitajaa käyttäen avointa teemahaastattelua.</p>	<p>Tutkimustulokset osoittivat, että saduilla oli osastotyössä tärkeä rooli. Hoitajat tiedostivat satujen terapeutisesta ja hoitavan vaikutuksen. Osastolla luettiin iltasatuja, pidettiin satutuokioita ja saturyhmää.</p>
<p>Marja Salmela 2010 Helsinki</p> <p>Hospital-related fears and coping strategies in 4-6-year-old children (Väitöskirja)</p>	<p>Tarkoituksena oli kuvata 4-6 vuotiaan lapsen kokemusta sairaalaan liittyvästä pelosta ja lapsen selviytymistään sairaalapeloista, lasten kertomina.</p>	<p>Tavoitteena oli saada selville mitä lapset pelkäsivät sairaalassa</p>	<p>Tutkimuksessa haastateltiin yhteensä 179 leikki-ikäistä lasta. Sairaalaan liittyvistä peloista haastateltiin 90 lasta, joista 27 haastateltiin sairaalan vuodeosastolla ja 63 päiväkodeissa. Pelon selviytymiskeinoista haastateltiin 89 lasta; 40 sairaalassa ja 49 päiväkodeissa.</p>	<p>Tulosten mukaan pienellä lapsella voi olla useita sairaalaan liittyviä pelkoja. Haastatellut lapset ilmaisivat yhteensä 29 erilaista sairaalaan liittyvää pelkoa, joista yli 90 % lapsista kertoi pelkäävänsä ainakin yhtä asiaa sairaalassa.</p>

LIITE 1 (2)

<p>Päivi Ivanoff 1997 Suomi</p> <p>Leikki-ikäisen kokema sairaalapelko ja pelon hallinta (Pro gradu-tutkielma)</p>	<p>Tarkoituksena on kuvata leikki-ikäisten lasten sairaalahoidon aikaisia pelon kokemuksia.</p>	<p>Tavoitteena on kuvata mitä leikki-ikäiset lapset pelkäävät sairaalahoidon aikana ja miten he hallitsevat pelkojansa.</p>	<p>Aineistoa kerättiin teemahaastattelulla. Teemahaastattelun teemat muodostuivat aiempien hoitotieteellisten tutkimusten, psykologisen kirjallisuuden ja oman lastenhoitotyön kokemuksen perusteella.</p>	<p>Tässä tutkimuksessa sairaalahoidon aikaisista pelon kokemuksista erottui kaksi ulottuvuutta: Pelon kohteet ja pyrkimykset pelon hallintaan.</p>
<p>Vilma Lotta Talka 2009 Tampere</p> <p>5-6 vuotiaiden lasten pelot sairaalassa (Pro gradu – tutkielma)</p>	<p>Tarkoituksena on kuvata mitä 5-6 vuotiaat lapset pelkäävät sairaalassa ja kuinka paljon he pelkäävät siellä.</p>	<p>Tavoitteena on kuvata lasten pelkokokemuksia, jotta sairaalassa koettuja pelkoja kyettäisiin lievittämään nykyistä tehokkaammin.</p>	<p>Lapsilta kysyttiin kokemista peloista sairaalassa teemahaastattelun avulla. Haastattelujen apuna käytettiin myös nukkeja ja lapset saivat myös piirtää.</p>	<p>Tutkimustulosten mukaan lasten pelot jaetaan kolmeen luokkaan; pelot sairaalaympäristöä kohtaan, toimenpiteisiin kohdistuvat pelot sekä lapsen itseensä kohdistuvien tunteiden pelot.</p>

LIITE 2 (1)

SATAKUNNAN SAIRAANHOITOPIIRI
-kumppanuudella terveyttä ja toimintakykyä-

OPINNÄYTETYÖN/TUTKIMUKSEN LUPAHAKEMUS

Hakija/ Hakijat	Nimi/nimet Mirka Koskela, Marjukka Palomäki, Jannica Savilampi, Sanna Boman Yhteyshenkilön puh: 050-4135181 Osoite: Maamiehenkatu 10 Postino:28500 Postitoimipakka:Pori Email: sanna.boman@student.samk.fi , mirka.koskela@student.samk.fi	Opiskelu- tai työpaikka Satakunnan ammattikorkeakoulu Virka/toimi (ei koske opiskelijoita) Opinnäytetyö/tutkimus ☒ opinnäytetyö/AMK ☐ ylempi AMK ☐ pro gradu tutkielma ☐ lisensiaatin tutkielma ☐ väitöskirjatutkimus ☐ muu
Kuvaus	TUTKIMUKSEN / OPINNÄYTETYÖN TIIVISTETTY KUVAUS (mm. nimi, kohderyhmä, menetelmät, aineisto) LIITTEET, opinnäytetyösuunnitelma (ks. erill.ohje) Leikkitapahtumia lapsille Satakunnan keskussairaalan lasten osastolla ja lasten poliklinikoilla. Nallesairaala, sadutus, piirtäminen, lukeminen.	
Aiheen valinta	Opinnäytetyöstä on keskusteltu sairaanhoitopiirin edustajan kanssa ja olen saanut periaatteellisen hyväksynnän opinnäytetyön valmistelun käynnistämiseksi. ☒ Kyllä, kenen kanssa: Tuula Arvola ☐ Ei	
Oppilaitoksen ohjaaja(t) ja yhteystiedot e-mail puh.	Päiväys <u>1.3.2016</u> <i>Elina Limatainen-ylänne</i> Allekirjoitus ja nimenselvennys E-mail: <i>elina.limatainen-ylanne@samk.fi</i> Puh: <i>0447103850</i>	Päiväys _____ Allekirjoitus ja nimenselvennys E-mail: Puh:
Opiskelijan/ tutkijan sitoumus	Sitoudun noudattamaan sairaanhoitopiirin ohjeistusta salassapitovelvollisuudesta ja hyvää tutkimuskäytäntöä Päiväys: <u>1.3.2016</u> <i>Mirka Koskela Marjukka Palomäki</i> Allekirjoitus ja nimenselvennys Mirka Koskela, Marjukka Palomäki	
	Päiväys: <u>1.3.2016</u> <i>Jannica Savilampi</i> Allekirjoitus ja nimenselvennys Jannica Savilampi, Sanna Boman	

LIITE 2 (2)

SATAKUNNAN SAIRAANHOITOPIIRI
-kumppanuudella terveyttä ja toimintakykyä-

OPINNÄYTETYÖN/TUTKIMUKSEN LUPAHAKEMUS

Eettinen toimikunta	☐ Eettisen toimikunnan lausunto saatu (liitteenä) _____._____._____ ☒ Eettisen toimikunnan lausuntoa ei tarvita.	
Tutkimusluvan myöntäminen	Sairaanhoidopiirin toimialueen / yksikön tutkimus- tai kehittämishanke, johon opinnäytetyö / tutkimus liittyy (luvan myöntäjä täyttää): ☒ Myönnetty ☐ Ei myönnetä, perustelut:	
Ylihoitaja(t) Palvelupaalliko(t)	Päiväys: <u>1.3.2016</u> Allekirjoitus ja nimenselvennys	Päiväys: _____._____._____ Allekirjoitus ja nimenselvennys
Ylilääkäri(t)	Päiväys: _____._____._____ Allekirjoitus ja nimenselvennys	Päiväys: _____._____._____ Allekirjoitus ja nimenselvennys

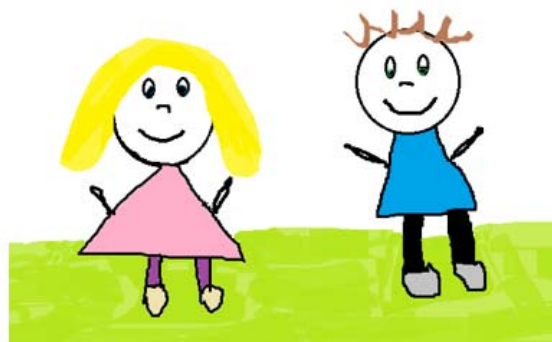
LIITE 3

PROJEKTIN AIKATAULU	Ajankohta	Suunniteltu ajankäyttö/h	Toteutunut ajankäyttö/h
Projektin aloitus <ul style="list-style-type: none"> - aiheen valinta ja rajaus - aineiston hankinta - projektin teorian kirjoittaminen - yhteistyötahon tapaaminen - ohjaavan opettajan ohjaus - aihe-seminaari - lupahakemuksen kirjoittaminen 	Marraskuu 2015- Helmikuu 2016	150	166
Projektin suunnittelu <ul style="list-style-type: none"> - projektin teorian kirjoittaminen - ohjaavan opettajan ohjaus - yhteistyötahon tapaaminen - ohjelehtisen ja kirjallisten suunnittelu - osastotunnin ja lukutuokioiden suunnittelu - suunnitteluseminaari 	Maaliskuu- Huhtikuu 2016	150	172
Projektin toteutus <ul style="list-style-type: none"> - ohjelehtisen ja kirjallisten toteutus - osastotunnille osallistuminen - leikkipäivien lukutuokioiden lastenosastolla ja poliklinikoilla 	Elokuu 2016	20	15
Projektin lopetus <ul style="list-style-type: none"> - leikkipäivien arviointi ja pohdinta - raportin kirjoittaminen - raportointiseminaari 	Syyskuu – Marraskuu 2016	80	68
<u>Yhteensä</u>		400	421

LIITE 4

LÄHTEET:

- Heikkilä-Halttunen, P. 2010. Minttu, Jason ja Peikönhätä: lasten kuvakirjojen kipeistä aiheista. Avain.
- Kahri, M. 2003. Lapsen arki on leikkiä II. 3-6 vuotiaat leikin maailmassa. Kauhava: Pienperheyhdistys ry.
- Nurmilaakso, M & Välimäki, A. 2011. Lapsi ja kieli. Helsinki: Unigrafia Oy.
- Sarmavuori, K. 2011. Opi ja ohjaa lukemista. Vantaa: Avain.
- Suntio, R. 2015. Kesytä jännitys. Juva: Bookwell Oy.
- Ylönen, H. 2000. Lohditut linnut – satujen merkitys lapselle. Tammi: Helsinki.

KUVAKIRJAT OSANA LASTEN HOITOTYÖTÄ

Jannica Savilampi

Miten lapsi hyötyy satujen ja tarinoiden lukemisesta?

- o Tarinat kehittävät lapsen tajua hyvästä ja pahasta, syystä ja seurauksesta sekä kasvattavat suvaitsevuuksia ja myötätuntoa.
- o Kirjan ääressä lapsi oppii pysähtymään, kuuntelemaan ja keskittymään.
- o Satujen avulla lapsi voi käsitellä asioita, jotka ovat hänen kehityksessään ajankohtaisia.
- o Kun lapsi innostuu jostakin sadusta, se on aikuiselle merkki, josta hän voi päätellä sadun olevan tarpeellinen lapsen tämänhetkelle kehitysvaiheelle.
- o Tarinan kuvaus lapsen tämänhetkisestä arjesta voi olla hänelle hyväksi, sillä lapsen elämää lähelle tulevat tarinat tarjoavat hänelle samaistumisen kohteita.
- o Tarinat auttavat myös monenlaisten pohdintojen herättelyssä, eettisissä ajattelussa sekä ongelmien ratkaisussa.
- o Lapsen suru voi lieviytyä ja hän saa samalla usko siihen, että vaikeuksistakin voi selviytyä.
- o Lastenkirjallisuudesta saa alun hyvälle keskustelulle lasten kanssa, ja lähellä omaa arkea koskevat tarinat innostavat heitä kertomaan omista kokemuksistaan.
- o Kun lapsi lukee yhdessä vanhempansa kanssa se antaa hänelle läheisyyttä, rakkautta, läsnäoloa ja turvallisuutta.
- o Aikuisella voi myös olla helpompaa ottaa jokin asia puheeksi, jos siitä on ensin luettu jokin tarina. Tällöin keskustelu lähtee helpommin lapsesta käsin, ja lapsen huoli tai kokemus voi olla helpommin sanottavissa.

Mitä kuvat merkitsevät kirjoissa?

- o Kuvia voidaan tarvita kyseessä olevan sadun ymmärtämisessä, samoin kiinnostuksen herättämisessä ja säilyttämisessä.
- o Kirjaa selattaessa kuva saattaa houkuttaa lasta tutustumaan juuri siihen kertomukseen, johon se liittyy.
- o Onnistuneesta kuvasta välittyy sama tunne kuten tekstistäkin. Kirjassa kuva pysyy paikallaan, niin että lapsi voi syventyä siihen.
- o Lapsen kehitystaso, ikä, tausta ja senhetkinen elämäntilanne vaikuttaa sadun kokemiseen, johon perustuu sadun tulkinta ja ymmärtäminen, sekä sadun merkitys.
- o Kuvakirja tarjoaa lapselle tunne-elämyksiä opettaessaan hallitsemaan pelkoja tai tuntemaan iloa.
- o Kuva muokkaa lapsen näkemystä maailmasta – ei siis ole yhdentekevää, millaisen perhemallin, miljööni tai elämäntavan kuvakirjat lapselle välittävät.
- o Kuvakirja on lapselle visuaalisen nautinnon ja viihtymisen lisäksi aina myös oppimisen väline.
- o Kuva on kulttuurisidonnainen siirtäessään yhteisiä tapoja, tottumuksia, perinteitä ja yleisiä käytänteitä sukupolvelta toiselle.
- o Kuva voi kertoa paljon enemmän kuin sanat, jonka avulla puhuminenkin voi olla hyväksi.
- o Kuvien katselussa aika kuluu lapsen ehdoilla, kun hän tunnistaa asioita, tekee huomioita ja laittaa niitä arvojärjestykseen. Kuvien välityksellä hän kertoo tarinaa yhä uudestaan omin sanoin.

KUVAKIRJOJA LASTEN KIPEISTÄ AIHEISTA

samk

Jannica Savilampi

Lähde: Heikkilä-Halttunen, P. 2010. Minttu, Jason ja Peikönhätä: lasten kuvakirjojen kipeistä aiheista. Avain

Hoitotoimenpiteet ja lääkäripelko

Bond, Michael & Jankel, Karen & Alley, R. W: Paddington pää pyörällä. Suom. Kattelus, Kaisa-Tammi 2001.

Paddington löytyy pyörtyneenä pihanurmikolta, olkapää sijoiltaan ja tämän lisäksi hän on menettänyt muistinsa. Kukaan ei tiedä mitä on tapahtunut. Tästä seuraa sairaalareissu. Sairaalassa riittää paljon kummasteltavaa ja lopuksi selviää onnettomuuden syy, joka on hassu.

Bourgeois, Paulette, Clark, Brenda & Southern, Shelley: Franklin sairaalassa. Suom. Tiina Hemming-Sotejeff. Lasten Parhaat kirjat 2000.

Franklin pelaa ystäviensä kanssa jalkapalloa ja pallo iskee lujaa hänen kilpeensä. Tohtori Karhu kertoo vastaanotolla Frankille, että hänelle täytyy tehdä pieni leikkaus. Sairaalaan joutuminen jännittää pientä kilpikonaa.

Brandt, Aage & Bak, Mette-Kristine: Kallen korva on kipeä. Suom. Anna-Maija Gruber. Weilin+Göös 1999. Kalle herää keskellä yötä kovaan korvakipuun. Hänen vanhemmat yrittävät lievittää hänen kipua parhaansa mukaan. Kirjassa on hauskoja tilanteita, letkeää huumoria ja persoonallisia aikuisia.

Majaluoma, Markus: Sairaana siisti Kipsi. Lastensuojelun Keskusliitto & Lasten Keskus 2000.

Uljas-kissa törmää puuhun ja joutuu melkoisen tällin saaneena sairaalaa. Roosa-tyttö auttaa kissaa sopeutumaan sairaalaan ja siellä tehtäviin tutkimuksiin.

Koskinen, Teuvo: Miina ja manu sairaalassa. Satukustannus 2010. Miina ja Manu ovat sairaana ja Sulo-eno on tästä kovin huolestunut. Terveyslääkäri lähettää heidät sairaalaan tarkempiin tutkimuksiin. Miinan ja Manu pääsevät näkemään millaista sairaalassa on.

Osmo Ryytty: Lääkärin päivä. Karisto 2004.

Millaista olisi olla lääkäri? Tässä

touhukirjan sivuilla on avattavia luokkuja, koskeltavia materiaaleja, liikuteltavia osia ja muita kivoja yllätyksiä, jotka aivan varmasti kiehtovat jokaista pikku lääkäriä.

Regan, Lisa & Smith, Jan: Vilkas sairaala: opettavainen kurkistuskirja. Suom. Järvinen, Tommi. Parragon 2009.

Lähde mukaan katsomaan sairaalan viilinaa, mitä kaikkea siellä tapahtuu. Kirjan sivuilla on piilossa salaisuuksia, jossa kuvat vaihtuvat.

Ross, Tony: En tahdo sairaalaa! Suom. Arja Kanerva. Lasten Keskus 2000.

Kirja kertoo vaativasta pikku prinsessasta, joka ei tahdo sairaalaa.

Rudebjer, Lars & Viitanen, Raija: Tiiku lääkäriellä. Kustannus-Mäkelä 2005.

Tiiku saa lainata pyörää parhaalta ystäväiltä, Pomppis-kengurulta. Tiiku törmää kiveen ja tekee sillä kuperkeikan ohjaustangon yli. Onneksi Pomppikselta löytyy lääkärinlaukku.

Portin, Tuula & Sinivirta, Susanna: Roosa sairaalassa. Päivä 2016.

Tänään on se päivä jota Roosa on jännittänyt jo pitkään. Sairaalaan on tullut kutsu tutkimuksiin, koska hänen munuaisista on löytynyt kuukausi sitten jotakin huolestuttavaa. Nyt lääkärit haluavat tietää, mitä se on.

Stenberg, Birgitta & Lepp, Matti: Perttu sairaalassa. Suom. Rintamäki, Raija. Kustannus-Mäkelä 2011.

Perttu putoaa puusta ja joutuu sairaalaan. Pertun mielestä sairaalassa on jännittävän näköisiä käytäviä ja huoneissa palaa valot yölläkin. Perttu on rohkea ja käy katsomaan mitä huoneissa on.

Wolde, Gunilla & Jänicke, Raija: Sanna lääkäriissä. Tammi 1977. Sanna putoaa puusta ja lyö päänsä kiveen. Tämä vaatii lääkärihoitoa, joten Sanna joutuu menemään sairaalaan.

Krooniset sairaudet

Bergman, Thomas: Isabellan päivä: Kun lapsella on allergia ja astma. Suom. Salminen, Eila. Otava 1997.

Tietokuvakirja, joka on mustavalkosin valokuvien kuvitettu. Kertoo leikki-ikäisen tytön allergiasta ja astmasta, jossa on myös tietoisuus aikuisille.

Cacciatore, Raisa, Friberg-Hommas, Matilda, Ingman-Friberg, Susanne, Penna, Osmo ja Hyvärinen, Lea: Pieni Päivänsäde/Lilla ögonsten. WSOY 2010.

Pahvinen katselukirja, joka yhdistää tietokirjan ja katselukirjan ainekset toisiinsa. Kirja on suunnattu tukemaan perheitä, joihin on syntynyt vauva, jolla on poikkeava ominaisuus tai piirre. Kirjassa kuvat ja lorut aktivoi lapsen muotoja, edistää kielen

oppimista ja vuorovaikutusta aikuisen kanssa.

Dieckmann, Maija-liisa & Källström, Marianne: Lasten lääkärikirja 3. Pikku-Paulan diabetes. Recallmed 2003.

Ekaluokkalaisella Paulalla on puhjennut diabetes, joka on suuri järkytys hänen vanhemmille. Perhe tottuu vähitellen Paulan sairauteen, joka vaatii jatkuvaa seurantaa.

Hapka, Catherine, Scollon, Bill: Nalleallergia. Suom. Heimonen, Satu. Sanoma Media Finland 2015.

Atsiiii! Mistä on oikein kyse, kun nallekarhu aiheuttaa tohtori Pehmolan veljelle aivastuksia? Nallelle tehdään terveystarkastus. Onneksi pulmaan löytyy diagnoosi ja parannuskeino.

Kannosto-Puhakka, Veera & Pohjoisvirta, Iina: Joosef Pullistus ja Möttöset. Munuais- ja siirtopotilaiden liitto ry 2001. Kouluikäisen Maurin munuaiset eivät toimi ja hän tarvitsee dialyysihoitoa. Mauri ja hänen perheensä saavat vihdoin tietää, että hänelle on löytynyt sopiva munuaisen luovuttaja. Maurin Joosef-pehmopupu on kiinnostunut toimenpiteestä ja sille kerrotaan hoidon eri vaiheet.

Keskinen, Päivi: Vatsassa sijaitsee tehdas, jonka nimi on Oy Haima Ab. Suomen Diabetesliitto ry 2002. Diabeteksestä sarjakuvan muodossa kertova kirja, jonka mukana on pieniä tehtäviä ja tilaa omille piirroksille.

Kosonen-Karvo, Johanna: Kutittaa, sano! Siiri! Atopialiitto ry 2007. Kirja kertoo kaalimato Siiristä, jolla on atooppista ihottumaa. Siirin äiti keksii erilaisia kutinaa helpottavia hoitotoimenpiteitä. Kirjan tarkoituksena on auttaa lasta elämään ihosairauden kanssa.

Masini, Beatrice & Monaco, Octavia: Pieni mutta pippurinen prinsessa. Suom. Taavitsainen-Petäjä, Leena. Lasten keskus 1999. Kirja kertoo prinsessasta joka on lyhytkasvuinen, eikä anna fyysisen erilaisuutensa olla esteenä uroteoille.

Mickwitz, Camilla & Motaleff, Marina: Hei. Weilin+Göös 1982. 3 painos Tammi 2007. Kirjassa opetellaan viittomakieltä Miina-tytön kanssa. Kirjassa on sata erilaista viittomaa: esimerkiksi aakkoset, vuodenaajat ja lukusanat 1-10. Tämä kirja on tarkoitettu sekä kuuleville lapsille että kuulovammaisille. Teksti on suomen kielen lisäksi myös viittomakielellä.

Mueller, Dagmar H. & Weber, Mathias: Kutinajahti. Suom. Raunonen, Terhi. Kustannus-Mäkelä 2009. Leikki-ikäiset Lauri ja Lotta kärsivät atooppisesta, helposti kuivuvasta ihosta. Heistä tuli kaverit päiväkodissa ja heidän erilaisuuden tuntonsa lieventyy, kun he pystyvät vaihtamaan kokemuksia keskenään. Lauri neuvoa Lottaa ihonsa hoitamisessa päiväkodissa.

Pohjanpalo, Marja & Kirkkopelto, Katri: Kohtaus rannalla. Epilepsialiitto ry 1994. 8-vuotias Anna lähtee vanhempiensa kanssa epilepsialiiton perhekurssille, jossa hän tapaa monia muitakin epilepsiaa sairastavia lapsia, jonka kanssa jakaa kokemuksia. Kirja on suunnattu lapselle, jolla on äskettäin todettu epilepsia.

Savolainen, Mari: Pikkuväljeni Pyry: pieni tarina dysfasiasta. Aivohalvaus- ja dysfasialiitto 2007. 7-vuotiaalla Pyryllä on todettu dysfasia. Pyryn sisko kertoo arkipäivän vaikeuksista kotona ja kavereiden kanssa, esimerkiksi siitä, että Pyrylle on puhuttava rauhallisesti ja selkeästi, jotta hän ymmärtää sanotun.

Tollerup, Mimmi. Suom. Sanna & Lohiniemi, Susanna: Iidan kakku: gluteeniton kakku. Keliakialiitto 1998. Leikki-ikäisellä Iidalla on keliakia. Kirjassa kerrotaan keliakiasta lapselle ymmärrettävässä muodossa, erikoisruokavalioiden tärkeydestä ja erilaisista tutkimuksista. Iidalla on paras kaveri nimeltään Tiina, joka myös tietää paljon keliakiasta.

Syöpäsairaudet

Jeffs, Stephanie & Thomas, Jacqui: Reeta. Suom. Sevón, Marja. Päivä Osakeyhtiö 2005. Jennin isosisko Reeta sairastuu vakavasti syöpään. Jenni on huolissaan hänestä. Äiti kertoo Jennille että Reeta ei tästä parane ja todennäköisesti kuolee. Kristillinen sanoma.

Mörö, Mari & Nygård, Marjo: Surunappi. Lasten Keskus & Sylva ry 2009. Ennan ja Vilin isovelji Olli on vakavasti sairas. Kirja kertoo koko perheen pitkästä suruolosuhteesta veljen kuoleman jälkeen.

Schneider, Sylvia & Weber, Mathias: Veeti ja kiusankappaleet. Suom. Raunonen, Terhi. Kustannus-Mäkelä 2008. Venlan pikkuväli Veeti on sairastunut leukemiaan. Venla on hänestä huolissaan ja tekee veljelle oman suojeleuskeijun. Kirjassa kerrotaan Veetin sairauden hoidosta ja vähittäisestä paranemisesta.

Sommer, Anna & Grotzer, Michael: Eetu ja paha patti. Suom. Kirsti Sillman. Edition Moderne 2005. Eetulla on aivoissa syöpäkasvain, joka täytyy leikata pois. Eetun huonetoverina sairaalassa on Julia, jonka kasvainta hoidetaan solunsalpaajalääkkeillä. Eetu joutuu viipymään sairaalassa pitkään ja käy siellä myös sairaalakoulua.

Liikuntavammaisuus

Autio, Anita & Oker-Blom, Angela:
Mimmi ja Petteri-Pyörätuoli
kaupunkiviidakossa; Mimmi-
Petteri-Pyörätuoli: ystävykset
tunturilla. Suomen CP-liitto 1997.

Mimmi ja hänen elollistettu pyörätuoli lähtevät yhdessä kaupungille, jossa he saavat rosvoon kiinni. Toisessa kirjassa Mimmi seikkailee Korvatunturilla, missä Joulupukki on apeana, koska hän unohti tärkeät joulumieltä tuovat sanat. Näissä kirjoissa, vammaisen lapsi on aktiivinen toimija.

Janisch, Heintz & Bansch, Helga:
Räks pum! Suom. Savolainen,
Maisa. Lasten Keskus 2004.

Sigmund-lintu putoaa pesästä ja loukkaa itsensä, jonka jälkeen hän ei osaa sanoa muuta kuin räks-pum! Sen erilaisuus hämmentää muita, kunnes vanha valkoinen jänis auttaa häntä. Jänis opettaa sitä muun muassa nauttimaan avuistaan, hyvästä lentotaidosta ja kyvyistä auttaa muita hätään joutuvia.

Liukko-Sundström, Heljä:
Jäniksenpoika. Otava 1981.

Kirja kertoo pienestä jäniksenpojasta, joka ei pärjää

Loikkakoulussa kuin muut. Tohtori Pupula tutkii jäniksen ja kehottaa sitä voimistelemaan, vaikka se ei pysty enää koskaan loikkimaan. Emo on peloissaan ja huolissaan. Jänis kiipeää turvapuuhun, jossa se tarkkailee maailmaa.

Lundberg, Jan & Samuelsson,
Margareta: Maria on
liikuntavammaisen. Suom. Kauppi,
Kaija. Gummerus 1980.

Nidottu valistushenkkinen kuvakirja liikuntavammaisesta työstä. Vessaa korjataan ja ovia levennetään Marialle sopivaksi. Maria suhtautuu valoisasti elämäänsä eikä turhia surkuttele.

Willis, Jeanne & Ross, Tony:
Susanna nauraa. Suom. Atso
Mäkelä. Kustannus-Mäkelä

2000.

Susanna on leikki-ikäinen rämöpäinen tyttö, joka riemuitsee, liikkuu ja koheltaa muiden ikäistensä tavoin. Kirjan viimeisellä sivulla paljastuu, että hän on liikuntavammaisen ja tarvitsee pyörätuolia.

Erilaiset lapset

Fearnley, Jan: Vikkelä Vili. Suom.
Sinikka Sajama. Mäkelä 2005.
 Vili on vilkas hiirenpoika, joka ei aina malta kuunnella emonsa antamia neuvoja. Vilillä on ADHD.

Künzler-Behncke, Rosemarie &
Tophoven, Manfred: Vauhdikas
Rasmus. Suom. Terhi Raunonen.
Kustannus-Mäkelä 2008.

Kirja kertoo päiväkotikäisestä Rasmuksesta, jolla on ADHD. Rasmus tietää erilaisuutensa ja ympäristön halu muokata hänestä "rauhallinen ja tavallinen poika". Päiväkodin hoitaja osaa kuitenkin aidosti arvostaa hänen vilkkauttaan ja elämäniloa. Kirjan lopussa on tietoa lasten vanhemmille.

Larchez, Michèle & Treiber, Francis:
Ystäväni Aapo, jolla on autismi.
Suom. Parviainen, Hannele.
Autismi- ja Aspergerliitto: Les
Editions d'Alsace 2002.

Aapolla on ilmiömäinen muisti ja on myös erittäin taitava palapelissä. Isoveli ja ystävä kertovat Aapon arjesta ja autismiin kuuluvista erityispiirteistä. Kirjan lopussa on lyhyt tietoisku.